

## บทที่ 2

### เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปัญหาการดำเนินโครงการพัฒนากีฬาและนันทนาการมวลชนในระดับอำเภอ เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีเอกสารการวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. สภาพการดำเนินโครงการพัฒนากีฬาและนันทนาการมวลชนในระดับอำเภอ เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
  - 1.1 โครงการพัฒนากีฬาและนันทนาการมวลชน
  - 1.2 บทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กีฬาและนันทนาการอำเภอ (জন.)
2. การปฏิบัติงานโครงการพัฒนากีฬาและนันทนาการมวลชนในระดับอำเภอ เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
  - 2.1 ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน
  - 2.2 ด้านการปฏิบัติกิจกรรม
  - 2.3 ด้านการปฏิบัติงาน
3. แนวคิดและทฤษฎีทางการพลศึกษา
  - 3.1 ทฤษฎีทางการพลศึกษา
  - 3.2 ความรู้เกี่ยวกับนันทนาการ
4. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 5.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

สภาพการดำเนินโครงการพัฒนากีฬาและนันทนาการมวลชนในระดับอำเภอ เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การพัฒนาการกีฬามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพประชากรในประเทศ เพราะกีฬาช่วยส่งเสริมบุคคลให้มีร่างกายแข็งแรง และยังทำให้มีสุขภาพจิตที่ดี ดังที่เพลโต (Plato) ได้กล่าวไว้ว่า “การมีส่วนร่วมในกิจกรรมพลศึกษา ทำให้สุขภาพทางกายและทางจิตใจดีขึ้น เพราะสุขภาพทางกายและจิตใจมีความสัมพันธ์กันมาก ถ้าสุขภาพร่างกายดีแล้ว สุขภาพจิตก็จะดีด้วย (วชิราภรณ์ เหมือนทอง, 2541, หน้า 1) รัฐบาลจึงมีเป้าหมายจะกระจายการพัฒนาการกีฬาไปสู่

ภูมิภาคของประเทศเพื่อให้ประชาชนทุกระดับ ทุกเพศ ทุกวัย สนใจและตื่นตัวในการออกกำลังกาย และเล่นกีฬาในเวลาว่างเป็นประจำอย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต เพราะเล็งเห็นว่าการใช้กีฬาพัฒนาคนนั้นเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาชาติ (วิภาวี คมคาย, 2546, หน้า 1) เนื่องจากการพัฒนากีฬามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและศักยภาพทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา พร้อมด้วยคุณลักษณะประจำตัวที่มีคุณธรรมและจริยธรรม รวมทั้งสร้างสรรค์สังคมที่เข้มแข็ง มีระเบียบวินัย เอื้ออาทรและสมานฉันท์ โดยประชาชนทุกกลุ่มมีความเสมอภาคและกระจายโอกาสที่จะได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง พร้อมทั้งจะเปิดรับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับประชาคมโลก อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน สมดุล ด้วยคุณภาพอย่างแท้จริง (การกีฬาแห่งประเทศไทย, 2543, หน้า 11)

การพัฒนากีฬาและนันทนาการจำเป็นต้องมีผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านการพลศึกษาเข้ามาดำเนินการ แต่เนื่องจากสภาพการดำเนินงานด้านการส่งเสริมและพัฒนากีฬาในอดีตไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งที่รัฐบาลได้ทุ่มเทงบประมาณอย่างมากมาย เนื่องมาจากสาเหตุที่สำคัญคือ การขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและมีวุฒิทางด้านพลศึกษา การกีฬาและนันทนาการ ในการดำเนินงานจัดกิจกรรมการส่งเสริมและพัฒนากีฬาและนันทนาการอย่างถูกต้องและต่อเนื่อง ทั้งนี้มีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและมาตรการลดอัตราค่าจ้างราชการลง ส่งผลให้ผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีและประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง สาขาวิชาพลศึกษาจากสถาบันต่าง ๆ ในระยะ 5 ปี จำนวน 14,699 คน อยู่ในสภาพว่างงาน ทั้งนี้เนื่องมาจากภาคราชการไม่มีการบรรจุบุคลากรในสาขาดังกล่าวเข้ารับราชการ ทั้ง ๆ ที่โรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษายังขาดครูผู้สอนที่มีวุฒิทางพลศึกษา รวมทั้งหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการส่งเสริมและพัฒนากีฬายังขาดแคลนบุคลากรเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่งผลกระทบในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านการศึกษา ด้านการส่งเสริมและพัฒนากีฬาของชาติ ด้านการดำรงชีวิตของบุคคลและครอบครัว (วันชัย ปรีติวิชานต์, 2545, หน้า 3 อ้างถึงใน กรมพลศึกษา, 2542) สำนักงานพัฒนากีฬาและนันทนาการ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จึงได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาคาดแคลนบุคลากรทางการกีฬาและนันทนาการ โดยการจัดให้มีการจ้างเจ้าหน้าที่กีฬาและนันทนาการอำเภอ (จนท.) เพื่อสนองนโยบายรัฐบาลและวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) ที่ต้องการให้เยาวชนและประชาชนได้รับการส่งเสริม พัฒนาและการบริการทางการกีฬาและนันทนาการอย่างทั่วถึง เสมอภาคและต่อเนื่อง เป็นพื้นฐานในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าทุก ๆ ด้าน จึงถือได้ว่าโครงการพัฒนากีฬาและนันทนาการมวลชน เป็นโครงการที่มุ่งส่งเสริมกีฬาและนันทนาการในระดับอำเภอ จังหวัดและระดับชาติ เพื่อให้ประชาชนเป็นผู้ที่มีร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคมที่

ดี โดยการรับสมัครผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีและประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูง สาขาวิชาพลศึกษาเข้ามาเป็นเจ้าหน้าที่กีฬาและนันทนาการอำเภอ (จกน.) เพื่อกระตุ้นสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการออกกำลังกาย เล่นกีฬาและประกอบกิจกรรมนันทนาการอย่างต่อเนื่อง ผสมกลมกลืนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในการปฏิบัติงานตามโครงการพัฒนากีฬาและนันทนาการมวลชนในระดับอำเภอ เขตพื้นที่ภาคตะวันออก ให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์โครงการ ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายด้าน ดังนั้นการพิจารณาคัดเลือกเจ้าหน้าที่กีฬาและนันทนาการอำเภอ (จกน.) ไปประจำ ณ ที่ว่าการอำเภอเพื่อปฏิบัติงาน ตามโครงการพัฒนากีฬาและนันทนาการมวลชนระดับอำเภอ เขตพื้นที่ภาคตะวันออก จึงต้องพิจารณาคนในพื้นที่ หรือเข้าใจสภาพพื้นที่ เข้าไปปฏิบัติงานและต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถครบถ้วนในด้านการปฏิบัติตนที่ถูกต้องเหมาะสม ด้านการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนากีฬาและนันทนาการ และด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

#### โครงการพัฒนากีฬาและนันทนาการมวลชน

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการกีฬาต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งในด้านการส่งเสริมสุขภาพพลานามัยให้แข็งแรงและมีจิตใจที่แจ่มใส นับเป็นปัจจัยสำคัญและเอื้อประโยชน์ให้ประชาชนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ นำไปสู่การมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองอย่างมีประสิทธิภาพและเพื่อสนองต่อนโยบายของรัฐบาล และให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ที่ต้องการให้เยาวชนและประชาชนได้รับการส่งเสริม พัฒนา และการบริการด้านกีฬาและนันทนาการอย่างทั่วถึง เสมอภาค และต่อเนื่อง สถาบันพัฒนาบุคลากร สำนักงานพัฒนาการกีฬาและนันทนาการ จึงได้จัดทำโครงการพัฒนากีฬาและนันทนาการมวลชนขึ้น เพื่อส่งเสริมและการสร้างโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่ม ทุกวัย ได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการส่งเสริมการกีฬาและนันทนาการของประเทศได้อย่างทั่วถึงทุกพื้นที่ โดยเป็นการช่วยเหลือและใช้ประโยชน์จากโรงเรียนและชุมชนในการขยายเครือข่ายการให้บริการ เพื่อให้เยาวชนและประชาชนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมกีฬาและนันทนาการมากขึ้นและดียิ่งขึ้น รวมถึงการกระตุ้นสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการออกกำลังกาย เล่นกีฬาและประกอบกิจกรรมนันทนาการอย่างต่อเนื่อง ผสมกลมกลืนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน มีรายละเอียด โครงการดังนี้

### วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนงานส่งเสริมและพัฒนาการกีฬาและนันทนาการของสำนักงานพัฒนาการกีฬาและนันทนาการ และแผนการพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2545 - 2549) ให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้การดำเนินงานส่งเสริมกีฬานักเรียน นักศึกษา เยาวชนและประชาชนในหมู่บ้านและตำบล ดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพและครบวงจร คือมีบุคลากรรับผิดชอบในการจัดกิจกรรม การฝึกสอน ฝึกซ้อม การแข่งขันและการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความรักความสามัคคี มีระเบียบวินัย และมีองค์การดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพพลานามัย การกีฬาและนันทนาการที่เข้มแข็งในชุมชน
2. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกัน แก้ไขและบรรเทาปัญหาทางสังคม โดยเฉพาะปัญหาทางด้านยาเสพติดและสารเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาทางด้านสุขภาพพลานามัยและปัญหาทางด้านจิตใจ โดยใช้กิจกรรมทางด้านกีฬา นันทนาการ การละเล่นพื้นเมืองและกีฬาพื้นบ้าน เป็นสื่อในการพัฒนา
3. เพื่อศึกษา สำรวจและรวบรวมข้อมูลทางด้านพลศึกษา การกีฬา สุขภาพ สมรรถภาพ นันทนาการ การละเล่นพื้นเมือง กีฬาพื้นบ้าน สนาม อุปกรณ์กีฬา ความต้องการและความสนใจของประชาชนในการเล่นกีฬาและการออกกำลังกายทั้งในระดับท้องถิ่น ภูมิภาคและประเทศ ให้มีความเชื่อถือได้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายยุทธศาสตร์ การบริหาร การจัดการ และการดำเนินงานด้านการกีฬาและนันทนาการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนเป็น การบริการด้านข้อมูลและสารสนเทศต่อไป
4. เพื่อจัดตั้งและพัฒนาองค์กรในชุมชนให้มีหน้าที่ความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาสุขภาพพลานามัย การกีฬาและนันทนาการในชุมชน ตลอดจนร่วมกันอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมและการละเล่นพื้นเมืองให้คงอยู่ในชุมชนต่อไป
5. เพื่อตอบสนองนโยบายและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2545 - 2549) และนโยบายรัฐบาลให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
6. เพื่อให้ผู้ว่างงานและแรงงานผู้ถูกเลิกจ้างกลับสู่ท้องถิ่น ได้รับการส่งเสริมฟื้นฟูและพัฒนาสุขภาพพลานามัย มีสุขภาพจิตและคุณภาพชีวิตดีขึ้น
7. เพื่อบรรเทาปัญหาและแก้ไขปัญหการว่างงานของผู้สำเร็จการศึกษาด้านพลศึกษา และกีฬา จากสถาบันการพลศึกษาและสถาบันอุดมศึกษา หรือถูกเลิกจ้าง ให้มีงานและได้มีโอกาส ได้ใช้ความรู้ความสามารถในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมตามความถนัดและความสามารถ

## เป้าหมายโครงการ

### เชิงปริมาณ

1. จ้างผู้สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี สาขาวิชาเอกหรือวิชาโทสาขาพลศึกษาหรือวิทยาศาสตร์การกีฬา จำนวน 877 คน เป็นเจ้าหน้าที่กีฬาและนันทนาการอำเภอ (จกน.) ไปปฏิบัติงานในอำเภอ ๆ ละ 1 คน เพื่อเป็นผู้ประสานงานการดำเนินงานทางด้านพลศึกษา สุขภาพ การกีฬาและนันทนาการ

2. มีเยาวชนผู้นำทางการกีฬาและนันทนาการจำนวน 7,255 ตำบล ๆ ละ 1 คน และมีผู้นำเครือข่าย 72,577 หมู่บ้านทั่วประเทศ

3. มีองค์กรในการดำเนินงานส่งเสริมพัฒนาการกีฬาและนันทนาการในตำบล 7,255 ตำบล และในหมู่บ้าน 72,577 หมู่บ้าน

4. มีศูนย์ข้อมูลและสารสนเทศด้านพลศึกษา การกีฬา สุขภาพ สมรรถภาพ นันทนาการ การละเล่นพื้นบ้าน ระดับอำเภอ 877 ศูนย์ ระดับจังหวัด 75 ศูนย์ และระดับภูมิภาค 17 ศูนย์

5. นักเรียน นักศึกษา เยาวชน และประชาชน ใน 72,577 หมู่บ้าน ประมาณ 15 ล้านคน ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพโดยใช้กิจกรรมกีฬาและนันทนาการเป็นสื่อในการพัฒนา

### เชิงคุณภาพ

1. ผู้สำเร็จการศึกษาระดับไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี สาขาวิชาเอกหรือวิชาโทสาขาพลศึกษาหรือวิทยาศาสตร์การกีฬา มีความรู้ความสามารถ มีงานทำและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานขั้นสูง

2. มีผู้นำทางการกีฬาและนันทนาการที่มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงานการส่งเสริมกีฬาและนันทนาการให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

3. มีองค์กรและองค์กรคณะบุคคลร่วมรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการส่งเสริมกีฬาและนันทนาการในชุมชน

4. มีข้อมูลและสารสนเทศทางด้านพลศึกษา การกีฬา สุขภาพ สมรรถภาพ นันทนาการ การละเล่นพื้นเมือง และกีฬาพื้นบ้านที่มีความเชื่อถือได้ เพื่อประกอบการวางแผนและการพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

5. การละเล่นพื้นเมืองและกีฬาพื้นบ้าน ได้รับการเผยแพร่และอนุรักษ์ไว้เป็นมรดกของสังคมไทยตลอดไป

6. ป้องกัน แก่ไข และลดปัญหาทางด้านสังคม อาทิเช่น ปัญหายาเสพติด อาชญากรรม และสุขภาพจิต

7. นักเรียน นักศึกษา เยาวชน และประชาชน ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพ พลานามัย การกีฬา และมีคุณภาพชีวิตดียิ่งขึ้น

8. มาตรฐานการกีฬาและคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยรวมมีมาตรฐานสูงขึ้น  
**ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เป้าหมายส่วนรวม**

1. นักเรียน นักศึกษา เยาวชน และประชาชน ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพ พลานามัยและคุณภาพชีวิตอย่างเสมอภาคทั่วทุกภูมิภาค
2. นักเรียน นักศึกษา เยาวชน และประชาชน ที่มีความสนใจและมีความถนัดทางด้าน กีฬามีโอกาสได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างกว้างขวางมากขึ้น
3. นักเรียน นักศึกษา เยาวชน และประชาชน ได้รับการฝึกสอนให้เล่นกีฬา การออกกำลังกาย การดูแลและรักษาสุขภาพอย่างถูกต้อง
4. ส่งเสริมและพัฒนาการวางพื้นฐานการกีฬาอย่างเป็นระบบทั่วถึง ทำให้มาตรฐาน การกีฬาของชาติสูงขึ้น
5. สนับสนุนและส่งเสริมให้การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของสำนักงานพัฒนา การกีฬาและนันทนาการ สนองต่อนโยบายของรัฐบาลปัจจุบัน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) และแผนการพัฒนากีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2545- 2549) เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพมากยิ่งขึ้น

**หน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่กีฬาและนันทนาการอำเภอ (จกน.)**

เจ้าหน้าที่กีฬาและนันทนาการอำเภอ (จกน.) ต้องมีคุณสมบัติไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี สาขา วิชาเอกหรือวิชาโทสาขาพลศึกษา หรือวิทยาศาสตร์การกีฬา มีความตั้งใจที่จะทำงานเพื่อสังคมและ พัฒนากีฬาและนันทนาการ สามารถปฏิบัติงานเต็มเวลาที่กำหนด และปฏิบัติงานเป็นการประจำ ณ อำเภอ ในการกำกับดูแลของนายอำเภอ ในสายงานของปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบ โครงการพัฒนากีฬา และนันทนาการมวลชน สำนักงานพัฒนากีฬาและนันทนาการ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้กำหนดให้ปฏิบัติหน้าที่ในความรับผิดชอบ ดังนี้ (สถาบันพัฒนาบุคลากร, 2549, หน้า 2)

1. หน้าที่ประสานงานกับคณะกรรมการกีฬาอำเภอ
2. สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ศึกษา สำรวจข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการของ ชุมชน เตรียมข้อมูลและเตรียมแผนดำเนินการ
3. ดำเนินการฝึกอบรมเยาวชนผู้นำทางการกีฬาและนันทนาการในหมู่บ้าน เพื่อให้มี ความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับ
  - 3.1 หลักการและปรัชญาทางด้านพลศึกษา การกีฬาและนันทนาการ
  - 3.2 การจัดองค์กรและบริหารองค์กรทางการกีฬาและนันทนาการ
  - 3.3 การดำเนินการส่งเสริมการกีฬาและนันทนาการในชุมชน

4. เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการด้านการส่งเสริมพัฒนาสุขภาพทางกายและทางจิตใจ โดยการเล่นกีฬาและออกกำลังกาย เพื่อให้มีสุขปฏิบัติ สุขลักษณะและสุขนิสัยที่ดี
5. ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้เยาวชนและประชาชนเล่นกีฬาและออกกำลังกายมากยิ่งขึ้น
6. จัดเตรียมสนามอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในการออกกำลังกาย เล่นกีฬาและกิจกรรมนันทนาการ
7. ประสานงานกับหน่วยงานที่รับผิดชอบทางด้านกีฬา เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดการแข่งขันกีฬานักเรียน ทั้งระดับตำบล อำเภอและจังหวัด
8. จัดตั้งและดำเนินงานศูนย์พัฒนากีฬาในระดับอำเภอ อย่างน้อย 1 ชนิดกีฬา โดยประสานงานกับสถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
9. ต้องมีระบบบันทึกการทำงานประจำวัน รายงานประจำเดือนสรุปผลการดำเนินงาน
10. ปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย

#### **บทบาทของเจ้าหน้าที่กีฬาและนันทนาการอำเภอ**

ในการปฏิบัติงานตามโครงการพัฒนากีฬาและนันทนาการมวลชน เจ้าหน้าที่กีฬาและนันทนาการอำเภอ (จกน.) มีบทบาทสำคัญในการพัฒนากีฬาและนันทนาการอำเภอ ดังนี้ (สถาบันพัฒนาบุคลากร, 2549, หน้า 3)

1. ทำงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากสถาบันพัฒนาบุคลากรและดำเนินการตามบทบาทหน้าที่
2. เป็นผู้คิดวางแผนงานโครงการ
3. เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
4. เป็นผู้ร่วมจัดกิจกรรมโดยใช้รูปแบบของคณะกรรมการ
5. เป็นผู้นำและผู้ประสานงานในการส่งเสริมกีฬา
6. เป็นผู้ติดตามและรายงานผลการปฏิบัติงานภายในอำเภอ
7. เป็นผู้ปรับปรุง พัฒนาผลการปฏิบัติงาน

#### **งานที่ต้องปฏิบัติตลอดโครงการประจำปีงบประมาณ**

1. งานประจำที่ต้องจัดทำ
  - 1.1 งานตามบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กีฬาและนันทนาการอำเภอ (จกน.)
  - 1.2 งานสารบรรณ
  - 1.3 งานรายงาน ซึ่งได้แก่ รายงานประจำเดือน ประจำโครงการและประจำปี
  - 1.4 งานที่เกิดจากความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
  - 1.5 งานที่ได้รับมอบหมายจากอำเภอ จังหวัดและหน่วยงานที่ได้รับมอบหมาย

## 2. งานส่งเสริมกีฬาและนันทนาการ

- 2.1 งานศูนย์เครือข่ายการกีฬาและนันทนาการอำเภอ/ ตำบล
- 2.2 งานส่งเสริมการฝึกสอนและการแข่งขันกีฬาในพื้นที่รับผิดชอบ
- 2.3 งานฝึกอบรมบุคลากรทางด้านการกีฬา
- 2.4 งานส่งเสริมและประสานงานการแข่งขันกีฬา

## 3. งานบริการทางด้านการกีฬา

- 3.1 งานเอกสารการกีฬา เช่น กติกา ระเบียบการแข่งขัน
- 3.2 งานบริการให้ยืมอุปกรณ์กีฬา นันทนาการ
- 3.3 งานการเป็นวิทยากรและประสานงานวิชาการกีฬา

### การปฏิบัติงานโครงการพัฒนาการกีฬาและนันทนาการมวลชนในระดับอำเภอ เขตพื้นที่

#### ภาคตะวันออก

จากการที่กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้ดำเนินการ โครงการพัฒนากีฬาและนันทนาการมวลชน โดยจัดจ้างบุคคล เพื่อปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากสำนักงานพัฒนาการกีฬาและนันทนาการ และดำเนินการตามบทบาทหน้าที่เจ้าหน้าที่กีฬาและนันทนาการอำเภอ (จกน.) กิจกรรมภายใต้โครงการพัฒนาการกีฬาและนันทนาการอำเภอ ในการกำกับดูแลของนายอำเภอและปลัดอำเภอผู้ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบ โครงการ เจ้าหน้าที่กีฬาและนันทนาการอำเภอ (จกน.) ซึ่งต้องปฏิบัติงานเป็นการประจำ ณ ที่ว่าการอำเภอที่ส่งตัวไปปฏิบัติงาน ปฏิบัติงานส่งเสริมกีฬานอกสำนักงานที่ว่าการอำเภอ โดยปฏิบัติงานเกี่ยวกับการพัฒนาและส่งเสริมกีฬาให้ครอบคลุมพื้นที่ของอำเภอนั้น ๆ และปฏิบัติงานตามพื้นที่ที่ได้รับมอบหมายในบางครั้ง บางโอกาสและบางโครงการจากสำนักงานพัฒนาการกีฬาและนันทนาการ ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลตำบล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ขอความร่วมมือมา ซึ่งการดำเนินการให้ครบถ้วนตามบทบาทหน้าที่เจ้าหน้าที่กีฬาและนันทนาการอำเภอ (จกน.) จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านการกีฬาและนันทนาการ รู้ระเบียบและแนวปฏิบัติตามแบบแผนของทางราชการ ซึ่งนอกเหนือจากองค์ประกอบดังกล่าวแล้วยังจำเป็นต้องมีคุณสมบัติในด้านอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง เนื่องจากการปฏิบัติงานต้องมีการประสานงานกับบุคคลที่หลากหลาย อาศัยเครือข่าย วัสดุ อุปกรณ์กีฬากับหน่วยงานหรือชุมชนที่เกี่ยวข้อง จึงจำเป็นต้องพัฒนาตนเองในทุกด้าน คือ การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ด้านการปฏิบัติตน และด้านการปฏิบัติกิจกรรมตามแผนงาน โครงการ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของทางราชการ ด้วยเหตุผลความจำเป็นและรายละเอียดในแต่ละด้าน ดังนี้

### ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

เจ้าหน้าที่กีฬาและนันทนาการอำเภอ (จกน.) ต้องปฏิบัติงานตามแผนงานและการกำกับดูแลของปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบโครงการและต้องมีการประสานงานกับผู้นำชุมชน เยาวชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงต้องสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพราะการสร้างสัมพันธ์กับชุมชนเป็นวิธีการที่ดำเนินการเพื่อสร้างให้เกิดความสนิทสนมคุ้นเคยกับชุมชนข้างเคียง เพื่อให้ได้รับการสนับสนุน ไม่ขัดขวางต่อต้านโดยชุมชนเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญของการดำเนินโครงการพัฒนากีฬาและนันทนาการมวลชน ถ้าเกิดความขัดแย้งหรือเข้ากับชุมชนไม่ได้ การดำเนินงานต่าง ๆ ก็จะไม่บรรลุตามเป้าหมายได้ ซึ่งการที่จะเข้ากับชุมชนได้ ต้องเข้าใจ ต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชน ดังนี้

#### ความหมายของชุมชน

ชุมชนคืออะไร ชุมชน หมายถึง กลุ่มประชากรที่อาศัยอยู่ในละแวกเดียวกัน ภายใต้รัฐบาลเดียวกันและมีมรดกทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ร่วมกัน (Frazier & Bertrand, 1974, p. 300 อ้างถึงใน ไพรัช บุญทด, 2539, หน้า 163)

ดิลก เรืองรอด (2524, หน้า 4, อ้างถึงใน ไพรัช บุญทด, 2539, หน้า 163) ให้ความหมายของชุมชนว่า ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนมากกว่า 2 คนขึ้นไป ซึ่งมีที่อยู่อาศัยในบริเวณเดียวกัน มีความสนใจในเรื่องที่เกิดขึ้นในชุมชนร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน และมีสัมพันธภาพที่ผูกพันให้บุคคลอยู่ร่วมกันในชุมชนนั้น

กรีน (Green, 1964, p. 274 อ้างถึงใน ไพรัช บุญทด, 2539, หน้า 163) แสดงความเห็นว่าเป็นว่า ชุมชน คือ กลุ่มชนกลุ่มหนึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่เล็ก ๆ ติดต่อกันไป และมีส่วนแบ่งปันในแนวทางชีวิตร่วมกัน

#### ประเภทของชุมชน

วิลลศรี อุปรมัย (2528, หน้า 14-15 อ้างถึงใน ไพรัช บุญทด, 2539, หน้า 163) จำแนกชุมชนออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. ชุมชนชนบท (Rural Community) หมายถึง ชุมชนที่ห่างไกลความเจริญออกไป ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพคล้ายกัน มีความเชื่อคล้ายกัน ภาษาพูดและสำเนียงเดียวกัน วิธีการดำเนินชีวิตคล้ายกัน มีความเป็นอยู่ง่าย ๆ รู้จักกันและกัน มีความเป็นกันเองและปฏิบัติตนตามประเพณีของท้องถิ่นอย่างเคร่งครัด มีการติดต่อสื่อสารแบบง่าย ๆ ไม่เป็นทางการ เช่น การพบปะ สนทนา การปรึกษาหารือกัน เป็นต้น
2. ชุมชนเมือง (Urban Community) หมายถึง ชุมชนที่อยู่ในท้องที่ที่เจริญ ประชาชนอาศัยค่อนข้างหนาแน่น ไม่ค่อยรู้จักกัน ไม่มีความคุ้นเคยกัน มีความแตกต่างหลากหลายในด้านต่าง ๆ เช่น

ความสนใจ ความเชื่อ การศึกษา การประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต ติดต่อกันโดยอาศัย สื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ปฏิบัติตนตามกฎหมายและระเบียบ คำสั่ง เมื่อเสร็จงานต่างคนต่างอยู่ ไม่ชอบฟังพาดพิงกันและไม่ค่อยให้ของหรือรับของกัน

ความสัมพันธ์ของงานชุมชนสัมพันธ์ การเข้าไปดำเนินกิจการใด ๆ ของหน่วยงานหรือ องค์การภายนอก อาจได้รับปฏิกิริยาต่อต้านจากชุมชน เพราะประชาชนในชุมชนไม่เข้าใจ วัตถุประสงค์ หน่วยงานหรือองค์การภายนอกจะต้องเอาชนะการต่อต้านจากชุมชนด้วยการประชาสัมพันธ์ที่ดี เพื่อสร้างความเข้าใจของชุมชนและเกิดการยอมรับของชุมชน

วัตถุประสงค์การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ประชาชน เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน หน่วยงาน องค์การและสถาบัน ควรทำความเข้าใจในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน จรูญ ทองถาวร (2539, หน้า 112) เสนอแนะวิธีการสร้างความสัมพันธ์กับประชาชน ดังนี้

1. พยายามใช้ภาษาพื้นเมืองพูดคุยกับประชาชน
2. พยายามทราบและเข้าใจความต้องการของประชาชน
3. หาโอกาสและเวลาไปเยี่ยมเยียนประชาชนอย่างสม่ำเสมอ
4. หาโอกาสไปร่วมงานพิธีของประชาชน
5. เปลี่ยนความรู้สึกรู้สึกจากความเป็นเจ้านาย เป็นข้าราชการผู้รับใช้ประชาชน
6. หาโอกาสไปร่วมพิธีทางศาสนากับประชาชน
7. นำบริการต่าง ๆ สูประชาชน
8. วางตนให้ดำรงชีวิตที่สุจริต
9. ไม่ดูหมิ่นเหยียดหยามประชาชน
10. ไม่เบียดเบียนประชาชน

#### หลักการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

วิมลศรี อุปรมัย (2528, หน้า 19-26 อ้างถึงใน ไพรัช บุญทด, 2539, หน้า 163) แนะนำ หลักการสร้างสัมพันธ์กับชุมชน ดังนี้

1. ยึดประชาชนเป็นหลัก โดยคำนึงถึงความต้องการและปัญหาที่แท้จริงของประชาชน ต้องค้นหาและทำความเข้าใจความต้องการของประชาชนในชุมชน
2. หลีกเลี่ยงการออกคำสั่ง การขอความร่วมมือในเรื่องใด ๆ ควรให้เป็นไปตามความสมัครใจ ควรใช้วิธีโน้มน้าวใจมากกว่าการออกคำสั่ง
3. ยึดหลักการทำงานค่อยเป็นค่อยไป การปฏิบัติงานร่วมกับชุมชนควรเริ่มจากสิ่งที่ย่อย ๆ หรือสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวก่อนแล้วค่อยพัฒนาให้ยากขึ้นหรือไกลออกไป

4. ต้องคำนึงถึงจังหวะ เวลา ความต้องการและความสนใจของชุมชนเป็นสำคัญ เช่น การแนะนำสิ่งใหม่ ๆ สำหรับบุคคลในชุมชน จำเป็นต้องคำนึงถึงความรู้สึก ความสนใจและ ช่วงจังหวะเวลาด้วย

5. คำนึงถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยให้สัมพันธ์กับวัฒนธรรมของชุมชนนั้น การกระทำที่ ขัดกับการกระทำของท้องถิ่นจะทำให้เป็นคนต่างถิ่น แปลกหน้าและไม่ได้รับการยอมรับ

6. เริ่มต้นด้วยความสัมพันธ์กับผู้นำชุมชนก่อน ในการติดต่อและสัมพันธ์หรือเสนอแนะ เรื่องใดก็ตาม ควรให้ผู้นำชุมชนได้รับรู้เข้าใจเสียก่อน ซึ่งจะขยายต่อไปยังสมาชิกในชุมชนได้ง่าย ขึ้น

7. ใช้นโยบาย 3 ประการ ในการเข้าถึงประชาชน ได้แก่

7.1 ให้ความนับถือโดยยอมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

7.2 ให้ความช่วยเหลือประชาชนด้วยการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข

8. ยึดหลักปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ได้แก่

8.1 ฟังตนเอง ขยันหมั่นเพียรและมีความรับผิดชอบ

8.2 ประหยัดและออม

8.3 มีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย

8.4 ปฏิบัติตามหลักคุณธรรมของศาสนา

8.5 รักษา ศาสนาและพระมหากษัตริย์

กิจกรรมดำเนินการชุมชนสัมพันธ์ การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนเพื่อ การประชาสัมพันธ์ บริษัท ธุรกิจ หน่วยงาน องค์การหรือสถาบัน สามารถดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. สร้างความผูกพันกับผู้นำของชุมชน บริษัท ธุรกิจ หรือหน่วยงาน ต้องหาโอกาสไป พบปะ ทำความรู้จัก คั่นเคยและสร้างความผูกพันกับผู้นำชุมชน ทั้งผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็น ทางการ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ครู พระสงฆ์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุข ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำทางความคิดของชุมชน เป็นต้น เพราะบุคคลเหล่านี้สามารถที่จะโน้มน้าว จูงใจให้คนอื่น ๆ มีความคิดเห็นคล้อยตามได้ง่าย ๆ

2. เข้าไปเป็นกรรมการกิจกรรมสาธารณประโยชน์ หน่วยงาน องค์การ สถาบัน หรือ ธุรกิจควรเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณประโยชน์ของชุมชน โดยเป็นที่ปรึกษา หรือ กรรมการต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดตั้งเพื่อสาธารณประโยชน์ เช่น เป็นที่ปรึกษาของโครงการสุขภาพใน โรงเรียน เป็นกรรมการพัฒนามัคคุเทศก์ของชุมชน หรือเป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการ พัฒนาหมู่บ้าน เป็นต้น

3. ให้การสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์และเงิน การสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์และเงิน เป็นสิ่งสำคัญที่หน่วยงานธุรกิจนิยมปฏิบัติ เพราะถือเป็นการคืนกำไรให้แก่ประชาชนและผลที่ได้รับกลับคืนแก่หน่วยงานธุรกิจนั้น ๆ คือ ภาพลักษณ์ที่ดีสำหรับหน่วยงาน หรือองค์การของรัฐบาล การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ และเงินแก่หน่วยงานอื่นมักจะติดขัดในเรื่องระเบียบราชการ จึงไม่นิยมปฏิบัติกัน

4. เป็นแหล่งวิทยากร หน่วยงาน องค์การ หรือสถาบัน เป็นสถานที่ที่ประกอบด้วยบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถในหลายด้าน จึงเปรียบเสมือนแหล่งวิทยากรท้องถิ่น (Local Resource Person) ซึ่งหน่วยงาน องค์การ หรือสถาบันสามารถให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการแก่ชุมชน เช่น เป็นวิทยากรในการอบรมเผยแพร่ความรู้ หรือเป็นที่ปรึกษาผู้ทรงความรู้ในด้านที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงาน เป็นต้น

5. เปิดโอกาสให้เยี่ยมชมหน่วยงาน การให้ประชาชนได้มีโอกาสได้เยี่ยมชมกิจการของหน่วยงานเพื่อให้รู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการดำเนินงานให้หายสงสัยและคลั่งใจว่ามีการดำเนินการอะไรที่ไม่อาจส่งผลกระทบต่อชุมชน เป็นการดำเนินธุรกิจที่เปิดเผยม ไม่ปิดบังอำพราง ผลที่ได้รับจากการให้เยี่ยมชมหน่วยงาน คือความเข้าใจที่ถูกต้องและเกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างหน่วยงานกับประชาชน

6. มีส่วนร่วมในงานชุมชน ในโอกาสสำคัญที่ชุมชนมีงานประเพณีต่าง ๆ หน่วยงาน องค์การ หรือสถาบันต้องมีส่วนเข้าไปร่วมช่วยเหลือ เช่น จัดขบวนแห่หรือให้การสนับสนุนด้านการเงินและวัสดุอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ

7. มีส่วนร่วมในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมของชุมชน เช่น จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจของประชาชน ได้แก่ การจัดหาโต๊ะ เก้าอี้ ตั้งไว้ในสวนสาธารณะ หรือสนามนั่งเล่น หรือสร้างศาลาที่พักริมทาง เป็นต้น

8. เข้าร่วมกิจกรรมของสมาคมหรือสโมสรในชุมชน โดยเป็นกรรมการสมาคม หรือสโมสรต่าง ๆ เช่น สโมสรไลออน กลุ่มลูกเสือชาวบ้าน กลุ่ม อ.ส. กลุ่ม ท.ส.ป.ช. และกลุ่มเกษตรกร เป็นต้น หน่วยงานหรือบริษัทธุรกิจไม่ควรมองข้ามกิจกรรมเหล่านี้ ควรให้ความสำคัญและสนับสนุน หรือหาโอกาสเข้าร่วมกิจกรรม เพราะจะทำให้เกิดความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนนั้น และเกิดความสัมพันธ์อันดี

9. เผยแพร่หน่วยงาน โดยการจัดทำเอกสารเผยแพร่ เช่น แผ่นพับ แผ่นปลิว วารสาร สติกเกอร์ ฯลฯ หรือเผยแพร่ทางสื่อมวลชน เช่น วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ เป็นต้น เกี่ยวกับนโยบายการดำเนินการ การช่วยเหลือ สนับสนุนชุมชน ฯลฯ

**มนุษยสัมพันธ์** คือ ศาสตร์ที่ใช้ศิลปะสร้างความพึงพอใจ ศรัทธา รัก เคารพนับถือ โดยการแสดงพฤติกรรมทางกาย วาจาและใจ เพื่อนำไปสู่ความใกล้ชิดสนิทสนม เกิดความร่วมมือร่วมใจที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างราบรื่น มนุษย์สัมพันธ์จึงเป็นเรื่องของพฤติกรรมเกี่ยวกับการจูงใจ การสร้างสรรค์ การประสานงาน การร่วมมือ และการตอบสนองความต้องการ หากได้แสดงความสัมพันธ์อย่างบริสุทธิ์ จริใจด้วยลักษณะนิสัยที่แท้จริงแล้ว จะทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน และนำไปสู่การสร้างมนุษยสัมพันธ์ได้ง่าย มนุษย์สัมพันธ์เป็นกระบวนการทำให้คนเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น เป็นแรงจูงใจให้เต็มใจทำงาน ทำเพราะอยากทำ ทำด้วยความเข้มแข็ง ทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข มีความพึงพอใจ มีเจตคติที่ดีต่องานและเพื่อนร่วมงาน อันจะนำไปสู่ผลิตผลดีขึ้น (สถาบันพัฒนาบุคลากร, 2549, หน้า 1) เจ้าหน้าที่กีฬาและนันทนาการอำเภอ (จกน.) จึงต้องสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนเพื่อให้ชุมชนสนับสนุนและเข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการพัฒนากีฬาและนันทนาการมวลชน เจ้าหน้าที่กีฬาและนันทนาการอำเภอ (จกน.) จะต้องฝึกฝนตนเองให้เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพราะคนเราเมื่อมาอยู่ร่วมกันในสังคมจำเป็นจะต้องติดต่อกันโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เราจำเป็นจะต้องติดต่อกับคนอื่นอยู่เสมอทั้งด้านการทำงานและส่วนตัว ความสัมพันธ์ของคนทั้งสองฝ่ายจะเป็นไปในทางที่ดีหรือเลว ได้ผลหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับความมีมนุษยสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายมาก น้อยเพียงใด มีผู้ที่ให้ความหมายของคำว่า มนุษย์สัมพันธ์ ไว้ดังนี้

ชาวี มณิศรี (2525, หน้า 65-78 อ้างถึงใน รุ่งเพชร บุญทด, 2541, หน้า 27) มนุษย์สัมพันธ์เป็นเรื่องเกี่ยวพันระหว่างบุคคลกับบุคคล ที่แต่ละบุคคลมีความคิดเห็นเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง

ชนะชัย สงวนทรัพย์ (2529, หน้า 29 อ้างถึงใน รุ่งเพชร บุญทด, 2541, หน้า 27) กล่าวว่า มนุษย์สัมพันธ์เป็นพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงความสามารถปรับตัวเข้ากับผู้ร่วมงานและบุคคลทั่วไปได้ดี เช่น มีอักษยาศัยกับทุกคนด้วยความจริงใจ มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส แสดงความมั่นคงทางอารมณ์ ตลอดจนร่วมมือประสานงานกันได้อย่างดี

จากความหมายของมนุษยสัมพันธ์ สรุปได้ว่า มนุษย์สัมพันธ์ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มีความเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กันในเรื่องของการงาน หรือเรื่องส่วนตัว โดยปฏิบัติต่อกันได้อย่างราบรื่นและเกิดผลดีร่วมกัน และแต่ละฝ่ายก็เกิดความพอใจต่อกัน สำหรับมนุษยสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับเจ้าหน้าที่กีฬาและนันทนาการอำเภอ (จกน.) ผู้ปฏิบัติงานโครงการพัฒนากีฬาและนันทนาการในระดับอำเภอ นั้น หมายถึง ความสามารถในการปฏิสัมพันธ์กับผู้นำชุมชน นายอำเภอ ปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบโครงการได้ราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

แนวปฏิบัติในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่กีฬาและนันทนาการอำเภอ (จกน.) (สถาบันพัฒนาบุคลากร, 2549, หน้า 3) ต้องมีการพัฒนา ประชาสัมพันธ์ตนเองและทำความรู้จักกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

## 1. ในที่ทำงาน

- 1.1 ผู้บังคับบัญชา
- 1.2 ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้กำกับดูแล
- 1.3 ผู้เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน (สายการปฏิบัติงานตามลำดับจนถึงนายอำเภอ)

## 2. ในเขตพื้นที่อำเภอ

- 2.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่รับผิดชอบอำเภอนั้น ๆ
- 2.2 เทศบาลตำบล
- 2.3 องค์การบริหารส่วนตำบล
- 2.4 สาธารณสุขอำเภอ/ ตำบล/ สถานศึกษา (ผู้บริหารสถานศึกษา ครูพลศึกษา

กรรมการผู้ตัดสิน ผู้ฝึกสอนกีฬา)

สุรัฐ ศิลปอนันต์ และคณะ (2523, หน้า 11) กล่าวว่า เพื่อให้การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จและเพิ่มประสิทธิภาพของงานให้สูงขึ้น อาจารย์ควรมีหลักเกณฑ์และแนวประพฤติปฏิบัติในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ ดังนี้

1. มีความตั้งใจที่จะไม่ขัดผลประโยชน์ของผู้อื่น
2. มองผู้อื่นในแง่ดีด้วยความจริงใจ
3. ไม่ทำตัวให้เด่นจนเกินไป หรือด้อยเกินไป หากสิ่งใดเด่นจงถ่อมตน สิ่งใดด้อย

จึงเพิ่มเติม

4. เต็มใจรับฟังผู้อื่น สนทนาอย่างไม่เบื้อ
5. แสดงความเป็นกันเองและให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลทุกคน
6. พุดและกระทำตรงกัน และด้วยความจริงใจ
7. มีคำพูดแปลก ใหม่ หรือเรื่องที่น่าสนใจในการสนทนา
8. ยิ้มให้กับบุคคลทุกคน มีอารมณ์ขัน ร่าเริง แจ่มใส
9. มีอารมณ์หนักแน่น เก็บความรู้สึกได้
10. เป็นผู้ให้ ให้ได้ทั้งสิ่งของ ให้เกียรติ ให้อภัย ให้ความช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พร้อม

ที่จะให้บริการแก่ผู้อื่นเสมอ

## ด้านการปฏิบัติกิจกรรม

การปฏิบัติกิจกรรมของเจ้าหน้าที่กีฬาและนันทนาการอำเภอ (จกน.) ในการปฏิบัติงานโครงการพัฒนากีฬาและนันทนาการมวลชน จะต้องปฏิบัติงานตามแผนงานโครงการของกระทรวงการท่องเที่ยว และกีฬา พร้อมทั้งดำเนินการส่งเสริมและพัฒนา กีฬา นันทนาการและสุขภาพตาม

แผนงานของอำเภอ ซึ่งมีนักวิชาการ ได้เสนอแนะแนวทางพัฒนาศักยภาพด้านการปฏิบัติกิจกรรมไว้หลากหลาย ดังนี้

เทพพนม เมืองแมน และสวิง สุวรรณ (2529, หน้า 45-47) ได้เสนอวิธีการที่สามารถนำไปปฏิบัติเพื่อจูงใจ หรือกระตุ้นให้คนปฏิบัติงาน หรือกิจกรรมที่น่าจะนำมาประยุกต์ใช้ให้ประชาชนในหมู่บ้าน หรือตำบลร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีองค์ประกอบพื้นฐานที่จูงใจให้เกิดการทำงาน ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. งานที่มีลักษณะความท้าทายความสามารถในการจะจูงใจให้คนปฏิบัติงานให้เต็มความสามารถของเขา จึงควรมอบหมายงานในลักษณะที่มีความท้าทายความสามารถมากที่สุดให้บุคคลที่เกี่ยวข้องได้ทำ แต่ควรพิจารณาถึงความถนัด ความสามารถ ทักษะและการศึกษาของผู้ที่ได้รับมอบหมายงานด้วย
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน ผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน หรือผู้นำ สมาชิกในโครงการ และประชาชนจะถูกสร้างให้มีแรงจูงใจ ถ้าพวกเขาได้รับการขอร้องในการวางแผน และร่วมกันกำหนดสถานะแวดล้อมในการปฏิบัติงานของพวกเขาเอง การให้มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงานมากขึ้นนี้ จะเป็นแรงจูงใจในการทำงานมากขึ้นด้วย
3. การให้การยกย่องและสถานภาพ คนเราทุกคนดูเหมือนว่าจะต้องการได้รับการยอมรับจากเพื่อนพ้องและสังคมเหมือนกันหมดทุกคน ความมาก น้อยของความต้องการในการได้รับการยกย่อง ชมเชยนั้น แตกต่างกันไปเป็นสิ่งที่จูงใจในการทำงานของบุคคลแต่ละคนแตกต่างกันด้วย บางคนต้องการมาก แต่บางคนก็อาจกลับไม่ชอบให้คนยกย่องต่อหน้าคนอื่น เนื่องจากมีความอายที่จะได้รับการชมเชยจากสาธารณะเช่นนั้น เป็นต้น
4. การให้ความรับผิดชอบมากขึ้นและการให้อำนาจการมีมากขึ้น มีคนจำนวนมากที่ทำงานภายในองค์กรใดองค์กรหนึ่ง ที่ต้องการที่จะมีความรับผิดชอบ มีอำนาจการมีมากขึ้นจากการเข้าร่วมโครงการ และมีแรงจูงใจในการทำงาน เนื่องจากมีความคาดหวังว่าจะได้รับสิ่งเหล่านี้จากการทำงาน
5. ความมั่นคงและความปลอดภัย ความต้องการความมั่นคงและความปลอดภัยเป็นสิ่งที่มืออยู่และแฝงอยู่ภายในจิตใจของคนทุกคน ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นหรือเป็นสิ่งที่จูงใจที่สำคัญมากอันหนึ่งในการที่จะปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพได้
6. ความเป็นอิสระในการทำงาน ความต้องการที่จะเป็นนายของตัวเองในการปฏิบัติงาน บางอย่างของคนบางคนเป็นความปรารถนาที่รุนแรงมาก โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง การกำหนดทุกอย่างว่าควรจะทำอย่างไร จะเป็นการทำให้แรงจูงใจต่ำลง และทำให้เกิดความไม่พอใจในงานที่ทำได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันนี้มีวิธีการแก้ไขความไม่พอใจที่เกิดจาก

การแจกแจงรายละเอียดและการอธิบายสิ่งที่ต้องการในแผน ซึ่งเป็นวิธีการที่จะวางรูปแบบของงาน ทำให้งานนั้นมีความน่าสนใจมากขึ้น ทำลายความสามารถมากขึ้น และมีความหมายต่อผู้ปฏิบัติมากขึ้นนั่นเอง

7. โอกาสในด้านความเจริญเติบโตทางส่วนตัว (Opportunity for Personal Growth) ความปรารถนาที่จะมีความเจริญเติบโต หรือมีความเจริญงอกงามนั้นผูกแน่นกับความจริงที่ว่ามนุษย์เป็นสิ่งที่มีชีวิตที่มีจุดมุ่งหมาย มีเป้าหมาย ซึ่งจะเป็น โอกาสในด้านความเจริญงอกงามส่วนบุคคล เป็นแรงจูงใจในการปฏิบัติงานนั้น

8. โอกาสในความก้าวหน้า (Opportunity for Advancement) ความปรารถนาที่จะมีความก้าวหน้าของแต่ละคนจะแตกต่างกัน บางคนอาจจะตกใจสะดุ้งกลัวในการที่หน่วยงานให้โอกาสในการก้าวหน้าไว้มาก ซึ่งสำหรับพวกเขาแล้ว ความปรารถนาที่จะมีความมั่นคงในงานมีอิทธิพลแรงกว่าความปรารถนาที่จะมีความก้าวหน้าไว้ แต่ไม่มั่นคง เขาชอบองค์การที่ก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ ไม่ปรูดปราดก้าวไวเกินไป เนื่องจากเขาต้องการความมั่นใจในความมั่นคงของงานนั่นเอง

9. เงินและรางวัลที่เกี่ยวกับเงิน เงินเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก อาทิ คนขาดเงินย่อมต้องการเงิน เงินจะเป็นแรงจูงใจมากกว่าบุคคลอื่น ๆ บางคนให้แนวคิดว่าเป็นสิ่งสำคัญแต่ในบางสถานการณ์เงินและรางวัลที่เกี่ยวกับเงินจะไม่ใช่แรงกระตุ้นที่มีประสิทธิภาพให้เกิดการทำงานได้บางครั้ง ความปรารถนาที่จะได้รับการยกย่องชมเชยและมีสถานภาพ จะสัมพันธ์ใกล้ชิดมากกว่าความต้องการเงิน

10. การแข่งขัน (Competition) การแข่งขันเป็นแรงจูงใจที่สำคัญมากอันหนึ่งสำหรับเจ้าหน้าที่กีฬาและนักนันทนาการอำเภอ (จน.) เพราะเป็นการกระตุ้นให้เกิดความเคลื่อนไหวในเชิงรุกของ โครงการพัฒนากีฬาและนันทนาการมวลชนขึ้น

แนวทางการปฏิบัติกิจกรรม ของเจ้าหน้าที่กีฬาและนันทนาการอำเภอ (จน.) มีแนวทางดังนี้ (สถาบันพัฒนาบุคลากร, 2549, หน้า 3)

#### 1. ศึกษางานในความรับผิดชอบของอำเภอ

- 1.1 แผนงานโครงการ (เดิม) ที่จัดทำไปแล้วและที่ค้าง
- 1.2 แผนงานโครงการใหม่

#### 2. วางแผน/ จัดทำแผนปฏิบัติงานที่รับผิดชอบ

##### 2.1 งานหลัก (งานในหน้าที่) ต้องจัดทำอะไรบ้างในแต่ละระยะ

2.1.1 ระยะ 1 เดือน มีงานอะไรต้องทำให้เสร็จเพื่อเชื่อมกับงานอื่น (งานข้อมูลพื้นฐาน/ งานสารสนเทศ)

2.1.2 ระยะ 3 เดือน เกิดภาพรวมของการดำเนินงาน (แผนพัฒนากีฬาอำเภอ ประจำปี มีชมรมกีฬา)

2.1.3 ระยะ 6 เดือน ดำเนินงานตามแผนที่กำหนด

2.1.4 ระยะ 9 เดือน มีการแข่งขัน/ ฝึกสอน/ ฝึกอบรมเครือข่าย

2.1.5 ระยะ 11 เดือน มีการนิเทศ ติดตาม รายงานผลภาพรวม

2.1.6 ระยะ 12 เดือน สรุปผลการปฏิบัติงาน จุดเด่น จุดด้อย โอกาสและปัญหา ในการปฏิบัติงาน

2.2 งานส่งเสริมสนับสนุน

2.2.1 งานสร้างเครือข่ายการฝึกสอน (ศูนย์ฝึกกีฬา/ ออกกำลังกาย)

2.2.2 งานทดสอบสมรรถภาพทางกาย

2.2.3 งานชมรมกีฬา

2.2.4 งานเป็นวิทยากร

2.3 งานประสานงานกับองค์กรทางกีฬา หรือองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง

2.3.1 จัดฝึกอบรมผู้ฝึกสอนกีฬา/ ผู้ตัดสินกีฬา/ ผู้นำนันทนาการ

2.3.2 การจัดการแข่งขันกีฬา กีฬาตามประเพณี การละเล่นอื่น ๆ

2.4 งานอื่นที่ได้รับมอบหมาย

ปัจจัยที่ทำให้ผู้บริหารในอำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กับโครงการพัฒนากีฬาและนันทนาการมวลชน เจ้าหน้าที่กีฬาและนันทนาการอำเภอ (จกน.) ต้อง เข้าร่วมกิจกรรมโครงการได้อย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ปฏิบัติเป็นกิจวัตรประจำวัน บันไดก้าวแรกที่จะต้องนำมาใช้ คือการสร้างแรงจูงใจ สร้างความสัมพันธ์และการมีมนุษยสัมพันธ์ จึงสามารถชักชวนคนเล็งเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของกีฬาที่มีผลโดยตรงต่อสุขภาพ และผลทางอ้อม คือ การบรรเทาปัญหาทางด้านสังคม โดยเฉพาะปัญหาทางด้านยาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม นอกจากนี้ยังทำให้การปฏิบัติกิจกรรมในโครงการพัฒนากีฬาและนันทนาการมวลชนประสบความสำเร็จอีกด้วย

สรุปได้ว่า การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่กีฬาและนันทนาการอำเภอ (จกน.) จะเกิด ประสิทธิภาพและประสิทธิผล ได้ จะต้องรู้จัก การสร้างแรงจูงใจ สร้างความสัมพันธ์และการมี มนุษย์สัมพันธ์ ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บุคลากรในระดับอำเภอให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน

### ด้านการปฏิบัติตน

การปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่กีฬาและนันทนาการอำเภอ (จกน.) เป็นพฤติกรรมที่ แสดงออกในเรื่องต่าง ๆ เช่น ความรับผิดชอบ การมีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ การมี

มนุษย์สัมพันธ์ การมีคุณธรรมจริยธรรม นอกจากนี้ยังรวมถึงเรื่องบุคลิกภาพ การพูด การแต่งกาย ซึ่งถ้ามองในภาพรวมแล้ว เจ้าหน้าที่กักขังและนักทนายความ (จกน.) จะปฏิบัติงานในอำเภอ เพื่อดำเนินการจัดทำงานตามแผนงาน โครงการที่กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬากำหนดให้ทุกพื้นที่จัดดำเนินการ ซึ่งส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับการกีฬา นันทนาการและการท่องเที่ยว ดังนั้นการประพฤติปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่กักขังและนักทนายความ (จกน.) จึงเกี่ยวข้องกับการบริหารงานในฐานะผู้บังคับบัญชา ปดัดอำเภอผู้รับผิดชอบโครงการ ในฐานะเป็นผู้กำกับดูแลการปฏิบัติงาน และผู้นำชุมชน ในส่วนที่ต้องผลักดัน โครงการพัฒนากีฬาและนันทนาการสู่การปฏิบัติ จึงต้องมีคุณสมบัติใน 3 ด้าน คือ บุคลิกภาพ คุณธรรมจริยธรรมและมนุษย์สัมพันธ์ที่ได้กล่าวมาตั้งแต่ต้นแล้ว

บุคลิกภาพ ความหมายของบุคลิกภาพ นักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า บุคลิกภาพ ไว้ดังนี้

รัช (Ruch, 1967, p.5) ให้ความหมายว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ในตัวบุคคล ได้แก่ รูปร่าง ลักษณะภายนอกที่ปรากฏให้เห็น และพฤติกรรมที่แสดงออก รวมทั้งความรู้สึกนึกคิดที่มีอยู่ภายในตน และลักษณะที่เป็นต้นแบบฉบับของแต่ละคน

ฮอลล์ และลินเซย์ (Hall & Lindzey, 1981, pp. 369-411 อ้างถึงใน รุ่งเพชร บุญทด, 2541, หน้า 25) ได้ให้ความหมายของคำว่าบุคลิกภาพว่า หมายถึง สิ่งที่จะช่วยให้เราทำนายได้ว่าบุคคลจะทำอะไรในสถานการณ์ที่กำหนดให้ บุคลิกภาพเป็นเรื่องพฤติกรรมทั้งหมดของบุคคลทั้งพฤติกรรมที่เปิดเผย และซ่อนเร้นอยู่ภายใน

ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์ (2520, หน้า 81 อ้างถึงใน รุ่งเพชร บุญทด, 2541, หน้า 25) ให้ความเห็นว่าบุคลิกภาพเกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิตได้ค่อนข้างมาก และเสียไปค่อนข้างยาก ไม่เหมือนกับความรักและค่านิยมซึ่งเกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้ง่ายกว่า บุคลิกภาพได้รับการแบ่งไว้เป็นแบบ (Trait) กล่าวคือ พฤติกรรมใด ๆ ก็ตามหลาย ๆ พฤติกรรมที่อาจจะรวมเป็นพวกเดียวกันได้ แนวพฤติกรรมนั้นจะเป็นบุคลิกแบบหนึ่ง ๆ ของคน

บังอร ภูวภิรมย์ขวัญ (2524, หน้า 4 อ้างถึงใน รุ่งเพชร บุญทด, 2541, หน้า 25) ได้ให้ความหมายของคำว่า บุคลิกภาพว่า หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างอันได้แก่ ลักษณะท่าทางการแสดงออก รูปร่าง หน้าตา ความรู้สึกและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออก ต้องมีความคงตัวสำหรับเป็นพฤติกรรมเฉพาะของบุคคลนั้น อาจเปลี่ยนแปลงได้บ้างแต่ต้องใช้เวลาพอสมควร

จากคำจำกัดความพอสรุปได้ว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะ ท่าทางและกิริยาอาการต่าง ๆ ของบุคคล ที่แสดงออกทางร่างกายและมีอิทธิพลต่อผู้ใกล้ชิด

ทฤษฎีบุคลิกภาพ นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของทฤษฎีบุคลิกภาพ ไว้ดังนี้  
 โสภ ฐพิกุลชัย (2521, หน้า 100-105) กล่าวว่า ทฤษฎีเกี่ยวกับบุคลิกภาพมีหลายทฤษฎี  
 แต่ที่สำคัญและจัดระบบไว้ มีดังนี้

1. ทฤษฎีแบ่งประเภท (Type Theory) ทฤษฎีแบ่งประเภทนี้จะขึ้นอยู่กับการสังเกต  
 โดยทั่วไป เมื่อมุ่งพิจารณาเกี่ยวกับด้านตัวบุคคล นอกจากนี้ ยังขึ้นอยู่กับการยอมรับเกี่ยวกับลักษณะ  
 หรือบุคลิกภาพ นักจิตวิทยากลุ่มนี้ ได้แก่ จุง (Jung) และเชลดอน (Sheldon)

จุง ได้แบ่งประเภทของบุคลิกภาพไว้ 2 ประเภท คือ ประเภทแรก บุคคลที่มีลักษณะเด่น  
 และชอบสังคม (Extrovert) เป็นคนที่สร้างความเชื่อมั่นบนรากฐานของความเป็นจริง มีอุปนิสัย  
 เปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ที่เหมาะสม เป็นบุคลิกที่เปิดเผยมองไม่ชอบเก็บตัว พร้อมทั้งจะ  
 เปลี่ยนแปลงเพื่อรับสถานการณ์ใหม่ ประเภทที่ 2 บุคคลประเภทเก็บตัว (Introvert) เป็นคนที่มี  
 มาตรการและกฎเกณฑ์แน่นอนในการควบคุมอุปนิสัยของตนเอง เป็นคนที่เชื่อตนเอง และทุกอย่าง  
 ที่กระทำมักจะขึ้นอยู่กับตนเองเป็นสำคัญ มักจะผูกพันกับสิ่งต่าง ๆ กับตัวเองมากกว่าผูกพันกับ  
 สังคม

2. ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง (Dynamic Theory) ทฤษฎีแบบนี้จะเกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพใน  
 ลักษณะเชื่อมโยงระหว่างสิ่งแวดล้อมทางด้านร่างกาย (Physical) และด้านสังคม (Social) โดยเฉพาะ  
 อย่างยิ่งเกี่ยวกับเรื่องความขัดแย้งภายในใจซึ่งเกิดขึ้นในปัจจุบัน ไม่คำนึงถึงสาเหตุจากในอดีต เป็น  
 ความขัดแย้งในใจที่เกิดจากแนวโน้มทางบุคลิกภาพของบุคคลนั้น ๆ ข้อสรุปสำคัญของการ  
 การเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพตามทฤษฎีนี้ ก็คือ บุคคลแต่ละคนจะเกิดจากการตระหนักรู้ถึงสิ่งซึ่ง  
 บุคคลจะต้องเก็บกดเอาไว้ และบุคคลก็จะเปลี่ยนเนื้อหาทางบุคลิกภาพ จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อบุคคลได้  
 รวมอยู่ในกระบวนการความรู้สึกที่ลึกซึ้งที่มากมายและรวมอยู่ในกระบวนการความรู้สึกที่ลึกซึ้ง  
 มากมาย บุคลิกภาพมีความสำคัญทั้งในด้านส่วนตัว และอาชีพการงานของบุคคล กล่าวคือ  
 หากบุคคลใดมีบุคลิกดีข้อมเป็นที่ชื่นชอบของบุคคลที่พบเห็น ยินดีที่จะคบค้าสมาคมด้วย และยอม  
 ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานอย่างสูง ทั้งนี้เพราะทำให้เพื่อนร่วมงานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง  
 ด้วยมีความไว้วางใจ เลื่อมใส ศรัทธา พร้อมทั้งจะให้ความสนับสนุนทุกโอกาส ดังนั้น บุคคลที่มี  
 บุคลิกภาพดีจึงมีความมั่นใจ และพร้อมที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อาชีพอาจารย์เป็นอาชีพที่ต้องอาศัยผู้ประกอบอาชีพที่มีบุคลิกภาพดี ทั้งนี้เพราะอาจารย์  
 ต้องมีการพบปะ สังสรรค์ หรือมีปฏิริยาสัมพันธ์กับบุคคลหลายฝ่ายในวันหนึ่ง ๆ โดยเฉพาะ  
 นักศึกษาที่ครู อาจารย์สั่งสอนอบรม เพราะนอกจากอาจารย์จะให้ความรู้แก่ศิษย์โดยการสั่งสอน  
 อบรมแล้ว บุคลิกภาพของครู อาจารย์ยังสามารถเป็นต้นแบบให้เด็ก ๆ ประพฤติปฏิบัติบางสิ่ง

บางอย่างตามโดยธรรมชาติ ดังนั้น ถ้าอาจารย์เป็นผู้มีบุคลิกภาพดีในหลาย ๆ ด้านแล้ว จะเป็นปัจจัยสำคัญช่วยให้การสั่งสอน อบรม เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

จริยธรรม คุณธรรมและความประพฤติที่เจ้าหน้าที่กีฬาและนันทนาการอำเภอ (จน.) ควรใช้เป็นหลักในการปฏิบัติ เพื่อให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย ตรงต่อเวลา มีความเมตตา กรุณา มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพ มีความประพฤติดีไม่เสื่อมเสีย การทำตนในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ผู้วิจัยเสนอวิธีการปฏิบัติและทำความเข้าใจในเรื่องจริยธรรม ดังต่อไปนี้

จริยธรรม หมายถึง เส้นบรรทัดและเครื่องกล่อมเกล่าให้มนุษย์เคลื่อนไหว ประพฤติปฏิบัติทางกาย วาจา และใจอย่างมีกติกา แนวทางแสดงออกซึ่งจริยธรรมควรจะต้องเป็นไปในทางให้มนุษย์ช่วยตนเองให้ก้าวหน้าไปสู่ความดี และช่วยคนอื่นได้ด้วย

ส่วนประกอบของจริยธรรม

1. ด้านความรู้ คือ ความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้องดีงาม สามารถตัดสินใจแยกความถูกต้องออกจากความไม่ถูกต้องได้ด้วยการคิด
2. ด้านอารมณ์ความรู้สึก คือ ความพึงพอใจ ศรัทธา เลื่อมใส เกิดความนิยม ยินดีที่จะรับนำจริยธรรมมาเป็นแนวปฏิบัติ
3. ด้านพฤติกรรมแสดงออก คือ พฤติกรรมการกระทำที่บุคคลตัดสินใจกระทำถูกหรือผิดในสถานการณ์แวดล้อมนั้น ๆ

ส่วนประกอบทั้ง 3 อย่างเกิดขึ้นได้ด้วยตัวบุคคลได้รับการปลูกฝัง การถ่ายทอดความรู้ ตลอดจนการได้เห็นแบบอย่างจริยธรรม มีการฝึกฝน ปฏิบัติสม่ำเสมอ จนเป็นความเคยชินที่ดีงามเรียกว่า คุณธรรม

ระดับชั้นของจริยธรรม

1. จริยธรรมภายนอก เป็นจริยธรรมที่บุคคลแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอกที่เราสังเกตเห็นได้ เช่น ความมีระเบียบวินัย การเอาใจใส่กับงาน
2. จริยธรรมภายใน เป็นจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกลึกซึ้งนึกคิด หรือทัศนคติของบุคคล จริยธรรมภายในเป็นพื้นฐานทำให้เกิดจริยธรรมภายนอก
3. แนวทางแสดงออกซึ่งจริยธรรม
4. อัตตคัดจริยา หมายถึง ความประพฤติส่วนตัวของแต่ละคน
5. ญาติคัดจริยา หมายถึง ความประพฤติต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องในทางสายเลือด เช่น พ่อ แม่ ลูก เมีย
6. โลกคัดจริยา หมายถึง ความประพฤติต่อบุคคลส่วนรวม ประกอบด้วย
  - 6.1 ข้อที่หนึ่ง ได้แก่ การทำตนให้ดี เช่น เป็นครูดี เป็นพยาบาลที่ดี

6.2 ข้อที่สอง ได้แก่ การสงเคราะห์ญาติพี่น้อง ตลอดจนการเลี้ยงบิดา มารดา

6.3 ข้อที่สาม ได้แก่ เมื่อตนเองเป็นที่พึ่งตนได้ ก็หาทางช่วยเหลือคนอื่นที่ยังช่วยตัวเองไม่ได้

สรุปแล้ว แนวของจริยธรรมควรจะต้องเป็นไปในทางให้มนุษย์ช่วยตัวก้าวไปสู่ความดี แล้วช่วยเหลือคนอื่นได้ด้วย

#### โครงสร้างของจริยธรรม

1. ความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่น ตั้งใจที่จะทำการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน พากเพียร ละเอียดยรอบคอบ ยอมรับผลการกระทำเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย

2. ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสม และตรงต่อความเป็นจริง ตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความซื่อสัตย์ ได้แก่ ไม่เอาเวลาทำงานในหน้าที่ไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว ไม่ใช้อำนาจหน้าที่ทำประโยชน์ส่วนตัว ไม่สอพลอเพื่อหาประโยชน์ส่วนตัว

3. ความมีเหตุผล หมายถึง ความสามารถในการแก้ไขปัญหาในการประพฤติปฏิบัติรู้จัก ไตร่ตรอง พิสูจน์ให้ประจักษ์ ไม่หลงงมงาย พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความมีเหตุผล ได้แก่ การใช้วิธีแห่งประชาธิปไตย ประกอบด้วยการยอมรับ การคิดพิจารณา ใช้วิธีแห่งปัญญา และการรู้จักข่ม ความโลภ ความโกรธ และความหลงผิด

4. การรักษาระเบียบวินัย หมายถึง การควบคุมประพฤติ ปฏิบัติ ให้ถูกต้องและเหมาะสม กับจรรยาบรรณ ข้องบังคับ ข้อตกลง กฎหมายและศีลธรรม

5. ความสามัคคี หมายถึง ความพร้อมเพรียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ร่วมมือกันกระทำ กิจการให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว พฤติกรรมที่แสดงออก ถึงความสามัคคี ได้แก่ ปรับตนเองให้เข้ากับผู้อื่น ได้ดี รับผิดชอบต่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตน เข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมของส่วนรวมอย่างแข็งขัน เป็นผู้ประสานความสามัคคีในหมู่คณะและ ไม่แบ่งแยกเป็นพวกเขา พวกเรา

6. ความยุติธรรม หมายถึง การปฏิบัติด้วยความเที่ยงตรง สอดคล้องกับความเป็นจริงและ เหตุผล ไม่มีความลำเอียง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความยุติธรรม ได้แก่ ไม่ลำเอียงเพราะความชอบ พอรักใคร่ ไม่ลำเอียงเพราะหลง ไม่เข้าข้างคนผิด

ในด้านคุณธรรมและจริยธรรม เจ้าหน้าที่กีฬาและนันทนาการอำเภอ (จกน.) ตาม โครงการพัฒนากีฬาและนันทนาการมวลชน ควรมีคุณสมบัติในด้านการระเบียบวินัย ตรงต่อเวลา มีความเมตตา กรุณา มีความรัก และศรัทธาในวิชาชีพ มีความประพฤติดีไม่เสื่อมเสีย กระทำตนในสิ่ง

ที่เป็นประโยชน์ ของเจ้าหน้าที่กีฬาและนันทนาการอำเภอ (จกน.) จึงต้องหมั่นฝึกฝนตามแนวทางด้านการปฏิบัติตน (สถาบันพัฒนาบุคลากร, 2549, หน้า 3) มีแนวทางดังนี้

### 1. ปรับตนเองในด้านบุคลิกลักษณะ

#### 1.1 การแต่งกายและจัดสภาพการปฏิบัติงาน

1.1.1 แต่งกายให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงานในสำนักงานและพื้นที่ที่ออกไปปฏิบัติงาน

1.1.2 จัดโต๊ะเก้าอี้ที่ทำงานอย่างเป็นระบบ

1.1.3 จัดทำบัญชีลงเวลาปฏิบัติราชการ ทะเบียนควบคุมการปฏิบัติงาน สมุดนิเทศ/ สมุดเยี่ยม

#### 1.2 การสื่อสาร/ ประสาน/ ปฏิสัมพันธ์

1.2.1 การพูด ใช้หลักการการให้เกียรติ เคารพ ขก่องของบุคคลดังนี้

1.2.1.1 คนมีศักดิ์ศรีอยู่ในตนเองทุกคน

1.2.1.2 คนไม่ใช่เศรษฐทรัพย์ ทุกคนอยากได้รับการปฏิบัติและตอบสนองที่ดี

1.2.1.3 ความเป็นกันเองก่อให้เกิดความรู้สึกเหมือนญาติในเรือน

1.2.1.4 จงให้สิ่งที่เขาต้องการแล้วจะได้รับการตอบสนองเช่นกัน

1.2.1.5 มนุษย์จะเชื่อมโยงผูกพันเข้ากันได้ เห็นอกเห็นใจ ร่วมมือร่วมใจกัน

เพราะ “น้ำใจ”

1.2.2 การปฏิบัติ ปฏิบัติด้วยความตั้งใจ จริงใจ รับผิดชอบ ตรงเวลา มีน้ำใจ โดยใช้หลักการสังฆวัตถุ 4

1.2.2.1 ทาน ให้สิ่งใดจักได้สิ่งนั้นตอบสนอง

1.2.2.2 ปิยวาจา การพูดดีเป็นศรีแก่ตัว

1.2.2.3 อรรถจริยา ประพฤติปฏิบัติตนในสิ่งที่ดีงามย่อมได้รับการยกย่อง

1.2.2.4 สมานนัตตา การปฏิบัติให้เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ

#### 1.2.3 ปรับตนเองในด้านความรู้ความสามารถ

1.2.3.1 ทบทวนศึกษาเรื่องวิชาชีพของตนเอง (กีฬาและนันทนาการ) ให้ชัดเจน สามารถให้ความรู้ ช่วยเหลือแก่ผู้อื่นได้

1.2.3.2 ศึกษาในเรื่องใหม่ ๆ ที่เกี่ยวกับวิทยาการที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะแผนพัฒนาในระยะต่าง ๆ ที่จะนำมาจัดทำแผนปฏิบัติการและแผนพัฒนากีฬาอำเภอ

1.2.3.3 ให้ความรู้เกี่ยวกับวิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่นำมาใช้ในการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบ เช่น คอมพิวเตอร์ วิทยาศาสตร์การกีฬา เครื่องทดสอบสมรรถภาพทางกาย

### 1.2.3.4 จัดหาเอกสารตำรา ระเบียบ กติกา กิฬา รวมทั้งกติกาที่มีการแก้ไขปรับปรุง

## 2. ประเมินตนเอง

เจ้าหน้าที่กีฬาและนันทนาการอำเภอ (จกน.) จะต้องรู้จักประเมินตนเองว่าในแต่ละระยะได้ดำเนินงานอะไรที่เป็นประโยชน์ต่ออำเภอ ชุมชน มีอะไรที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ จากการที่เข้ามาปฏิบัติงาน เมื่อเทียบกับงานที่ผ่านมาในอดีต ประเมินงานทุกระยะ โดยการทำงานจะต้องมีแผนงานรองรับตามกำหนด มีร่องรอย เอกสาร หลักฐานการปฏิบัติ เช่น ทะเบียนคุม เอกสาร คำสั่ง รูปภาพ กราฟ สถิติ จัดทำรายงานประจำเดือนหรือประจำระยะเวลาต่าง ๆ หรือเสร็จสิ้นโครงการ จัดทำเอกสารเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ซึ่งเจ้าหน้าที่กีฬาและนันทนาการอำเภอต้องปฏิบัติงานให้ผ่านการประเมินตามหลักเกณฑ์ (สถาบันพัฒนามุทธากร, 2549, หน้า 7) ดังนี้

### 2.1 ด้านผลงาน พิจารณาจากองค์ประกอบดังต่อไปนี้

#### 2.1.1 ด้านคุณลักษณะปริมาณงาน

#### 2.1.2 คุณภาพ

#### 2.1.3 ความทันเวลา

#### 2.1.4 การประหยัดทรัพยากรและความคุ้มค่าของการใช้ทรัพยากร

#### 2.1.5 ผลสัมฤทธิ์ของงานที่ปฏิบัติได้

### 2.2 ด้านคุณลักษณะหรือพฤติกรรมในการปฏิบัติงาน พิจารณาจากองค์ประกอบ

ดังต่อไปนี้

#### 2.2.1 คุณลักษณะของเจ้าหน้าที่กีฬาและนันทนาการอำเภอ (จกน.)

##### 2.2.1.1 การมุ่งผลสัมฤทธิ์

##### 2.2.1.2 การบริการที่ดี

##### 2.2.1.3 ความเชี่ยวชาญ/ ประสบการณ์

##### 2.2.1.4 คุณธรรมจริยธรรม

##### 2.2.1.5 การทำงานร่วมกับผู้อื่น

#### 2.2.2 คุณลักษณะเฉพาะตำแหน่ง

##### 2.2.2.1 การมองภาพส่วนรวม

##### 2.2.2.2 การคิดวิเคราะห์ศิลปะการสื่อสารและจิตใจ

##### 2.2.2.3 การสืบเสาะหาข้อมูล

##### 2.2.2.4 ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

จากทฤษฎีและแนวคิดต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว พอสรุปได้ว่า บุคคลที่จะมาปฏิบัติหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่กีฬาและนันทนาการอำเภอ (จกน.) จะต้องมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ และเชี่ยวชาญ

ในเรื่องที่สอน ฝึกอบรม ศึกษาหาความรู้ให้ทันสมัยอยู่เสมอ มีคุณธรรม และจริยธรรม มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมเพื่อพัฒนา ดำเนินงาน โครงการพัฒนากีฬาและนันทนาการมวลชน ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

### แนวคิดและทฤษฎีทางการพลศึกษา

คนไทยนั้นเล่นกีฬามาตั้งแต่ครั้งโบราณ ดังจะเห็นได้ว่ากีฬามวยไทย กระบี่กระบอง ตะกร้อ ฯลฯ ได้มีการเล่นกีฬาหรือการแข่งขันสืบทอดกันมา แต่ไม่มีการบันทึกไว้ในสมัยนั้น จึงไม่มีระบบอย่างเป็นทางการ จนกระทั่งมีผู้เล็งเห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาทางด้านร่างกาย และจิตใจของนักเรียน จึงได้กำหนดให้มีวิชาพลศึกษาบรรจุไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนของนักเรียนในระดับต่าง ๆ และในระยะต่อมาจึงได้มีการจัดการแข่งขันขึ้น ปัจจุบันการกีฬานับได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในแผนการศึกษาแห่งชาติ ในส่วนของรัฐบาลก็ยอมรับและให้ความสำคัญ จึงได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนเพื่อการศึกษาเป็นประจำทุกปีเป็นจำนวนไม่น้อย ในสถานศึกษาก็ต้องจัดให้มีการเรียนการสอนวิชาพลศึกษาเท่าเทียมกับวิชาอื่น ๆ ทั่วไป การที่การกีฬาได้มีการเริ่มต้นอย่างเป็นระบบจึงจำเป็นต้องหาทางส่งเสริมให้มีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง เพราะการกีฬาเป็นการพัฒนาคนระดับพื้นฐาน มีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์และความมั่นคงของครอบครัว ชุมชนและช่วยเสริมสร้างความสามัคคีให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในหมู่คณะ ดังนั้นหากได้มีการพัฒนาคนให้มีคุณภาพสูงขึ้นแล้ว จะส่งผลให้ชุมชนและสังคมโดยรวมมีคุณภาพดีขึ้นตามไปด้วย (วันชัย ปรีดีวิชานันต์, 2546, หน้า 14) การพลศึกษาจึงเป็นปัจจัยที่จำเป็นสำหรับทุกคน ผู้ที่ได้ปฏิบัติกิจกรรมทางพลศึกษาจะมีบุคลิกภาพที่ดี ระบบประสาทและจิตใจทำงานได้เป็นปกติ ส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมและสติปัญญา ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ประชากรของประเทศควรจะสร้างความรู้ความเข้าใจและมีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการพลศึกษา

### ความหมายของการพลศึกษา

กรมวิชาการ (2540, หน้า 38-40) ได้ให้ความหมายว่า การพลศึกษา คือ ผลรวมของกิจกรรมทางกายต่าง ๆ ของมนุษย์ที่ได้เลือกสรรมาแล้วตามชนิด และนำมาดำเนินการตามประเภทของผลที่จะเกิดขึ้น

วรศักดิ์ เพียรชอบ (2540, หน้า 38-41) กล่าวว่า การพลศึกษา คือ ผลรวมของกิจกรรมทางกายต่าง ๆ ของบุคคลที่ได้เลือกมาดำเนินการให้ได้ผลครอบคลุมในด้านการพัฒนาร่างกาย เจริญเติบโตและพัฒนาการของประสาทและกล้ามเนื้อ ความสนใจ นิสัย และทัศนคติที่ดีต่อการมีชีวิตรอยู่อย่างถูกต้องซุกซลักขณะและความสนใจในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ มีบุคลิกภาพที่ดี

จิรากรณ์ ศิริประเสริฐ (2541, หน้า 2-3) อธิบายว่า การพลศึกษาคือการศึกษที่ใช้กิจกรรมทางกายเป็นสื่อ โดยใช้กลไกการเคลื่อนไหวร่างกาย ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นกิจกรรมหนักเสมอไปแต่เป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดทักษะ พัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม และสุนทรียะ การพลศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญของการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับบุคคล สถานการณ์ ปฏิบัติตอบสนองของกล้ามเนื้อต่อสิ่งต่าง ๆ ทั้งการใช้สติปัญญา ความสามารถ และการแสดงออกโดยการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อ

จากแนวคิดของนักวิชาการข้างต้น สรุปได้ว่า การพลศึกษา หมายถึง กิจกรรมทางกายของบุคคลที่ใช้กลไกการเคลื่อนไหวของร่างกาย มาดำเนินการให้ได้เกิดการพัฒนาการทางด้านร่างกายพัฒนาของประสาทและกล้ามเนื้อ พัฒนาการด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ ความสนใจ นิสัย และทัศนคติที่ดีต่อการมีชีวิตรอยู่อย่างถูกสุขลักษณะ และความสนใจในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ มีบุคลิกภาพที่ดี

#### ความมุ่งหมายของการพลศึกษา

การศึกษาความมุ่งหมายของพลศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยให้เข้าใจถึงการดำเนินการจัดกิจกรรมทางพลศึกษาให้เกิดผลสำเร็จ บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

วรศักดิ์ เพียรชอบ (2540, หน้า 507) ได้กล่าวว่า การพลศึกษา มีจุดมุ่งหมายหลายด้าน ได้แก่ ด้านทักษะ ความแข็งแรง ความทนทานและพลังของอวัยวะของร่างกาย ด้านความรู้ความสามารถ จัดให้มีสถานที่และเครื่องอำนวยความสะดวกอย่างเพียงพอเพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มของบุคคลได้มีส่วนร่วมในสภาพการณ์ที่จะทำให้ร่างกายมีสุขภาพดี มีจิตใจสร้างสรรค์และมีคุณลักษณะทางสังคมที่ดี เพื่อทำให้เกิดผลตามที่ต้องการ ได้แก่ การพัฒนาในระบบต่าง ๆ ของร่างกาย การพัฒนาด้านทักษะในการทำงานประสานกันของกล้ามเนื้อและประสาท การพัฒนาในด้านความสนใจในการเล่นและการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การพัฒนาในด้านศีลธรรม จริยธรรมที่เป็นที่ยอมรับของสังคม

จิรากรณ์ ศิริประเสริฐ (2541, หน้า 6-7) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการพลศึกษา คือ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม มีการพัฒนาตามศักยภาพสูงสุด ได้แก่ การพัฒนาด้านร่างกายและการทำงานประสานกันของระบบประสาทและระบบกล้ามเนื้อที่สวยงามและมีประสิทธิภาพ มีสมรรถภาพ มีทักษะกลไกการเคลื่อนไหวหรือด้านร่างกาย มีการพัฒนาเจตคติ ท่าที อารมณ์ ความรู้สึก ค่านิยม ความสนใจ และการปรับตัว หรือทางด้านจิตใจ และมีการพัฒนาด้านกระบวนการทางสมอง สติปัญญา และความนึกคิดหรือทางด้านปัญญา

สรุปได้ว่า การพลศึกษามีจุดมุ่งหมายให้ ให้ร่างกายมีสุขภาพดี มีจิตใจสร้างสรรค์และมี คุณลักษณะทางสังคมที่ดี ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม มีการพัฒนาตามศักยภาพสูงสุด และ พัฒนาในด้านความสนใจในการเล่นและการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การพัฒนาในด้าน ศีลธรรม จริยธรรมที่เป็นที่ยอมรับของสังคม

### ทฤษฎีทางการพลศึกษา

ทฤษฎีทางการพลศึกษามีแนวทางและหลักปฏิบัติที่เป็นประโยชน์และพัฒนาสังคม ซึ่ง ประพัฒน์ ลักษณะพิสุทธิ์ (2536, หน้า 14) ได้กล่าวถึงทฤษฎีต่าง ๆ ดังนี้

1. ทฤษฎีนันทนาการ (Recreation Theory) อธิบายว่า คนเราจำเป็นต้องพักผ่อนและ กระทำกิจกรรมด้านบันเทิง เพื่อสนองความต้องการตามธรรมชาติ การประกอบกิจกรรมทาง นันทนาการจะเกิดจากความสมัครใจ ทำให้เกิดความสุขสำราญและรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสังคม และสิ่งแวดล้อม

2. ทฤษฎีสัมผัสสัมพันธ์ (The Contact Theory) การติดต่อประสานสัมพันธ์ทางสังคม โดยการเล่น จะเป็นสื่อที่เสริมสร้างประสานสัมพันธ์ในสังคมให้ดีขึ้นและช่วยให้มีชีวิตอยู่ในสังคม ได้อย่างมีความสุข

ไพวัลย์ ดัฒนาพุด (2530, หน้า 92-95) ได้กล่าวถึงทฤษฎีต่าง ๆ ดังนี้

1. อุดมคตินิยม (Idealism) เป็นปรัชญาที่เชื่อว่า คนที่มีเหตุผลจะใช้กิจกรรมทางการพล ศึกษาช่วยให้ได้มีการพัฒนาชีวิตที่ดีทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจและสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายใน การพัฒนาความรับผิดชอบในการเป็นพลเมืองดีและให้ความร่วมมือกับกลุ่ม

2. สังคมนิยม (Realism) เชื่อว่าการพลศึกษาต้องเน้นทางด้านร่างกายเป็นอันดับแรก เพราะเมื่อร่างกายมีความแข็งแรงดีแล้วการพัฒนาด้านอื่น ๆ ก็จะเป็นผลตามมา นอกจากนี้ยังเห็นว่า การจัดกิจกรรมกีฬาจะช่วยให้บุคคลได้มีการเรียนรู้ด้านการมีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ รู้ถอย เคารพกติกาการแข่งขัน ให้ความร่วมมือกับกลุ่มตลอดจนการเรียนรู้จากรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมาย

3. ปฏิบัตินิยม (Experimentalism หรือ Pragmatism) เชื่อว่า การจัดกิจกรรมพลศึกษา จะต้องยึดผู้ร่วมกิจกรรมเป็นแกนกลาง โดยให้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างทั่วถึง การฝึกหัดกีฬาและพล ศึกษาจะต้องเป็นประสบการณ์ที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ การเรียนรู้จะเกิดจากการกระทำ

4. ธรรมชาตินิยม (Naturalism) เชื่อว่า กิจกรรมพลศึกษาจะช่วยให้เป็นผู้มีร่างกาย แข็งแรง สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ช่วยให้ เป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม มีศีลธรรม จรรยา มีความเชื่อมั่นในตนเองและการเข้าร่วมกิจกรรมจะช่วยให้มีพฤติกรรมเป็นที่ยอมรับของสังคมหาก ได้รับคำแนะนำอย่างถูกต้อง

5. ภาวะนิคม (existentialism) เชื่อว่า การปฏิบัติกิจกรรมพลศึกษาจะช่วยให้เกิดความสำเร็จต่อผู้ปฏิบัติกิจกรรม เพราะผู้ปฏิบัติกิจกรรมสามารถเลือกกิจกรรมได้ตรงกับความต้องการตามความถนัดของตนเองและเกิดความคิดสร้างสรรค์

#### การออกกำลังกาย

การออกกำลังกายจะช่วยให้ร่างกายมีสุขภาพที่ดี สามารถแก้ไขภาวะที่ผิดปกติทำให้ร่างกายมีความแข็งแรงสมบูรณ์และมีอายุยืนยาว ที่สำคัญการออกกำลังกายต้องจัดให้เหมาะสมกับภาวะของร่างกายและมีการทดสอบผลของการฝึกเป็นระยะ เพื่อจะได้สามารถปรับปรุงระบบการออกกำลังกายให้เหมาะสมกับสภาพของร่างกายอยู่เสมอ และการออกกำลังกายที่ถูกต้อง ต้องดำเนินการตามหลักของการออกกำลังกาย ดังนี้ (กรมพลศึกษา, 2543, หน้า 1-18)

1. ต้องใช้วิธีค่อยๆ ทำค่อยๆ ไป คือ เริ่มต้นด้วยปริมาณน้อยและการออกกำลังกายง่ายๆ ค่อยๆ เพิ่มปริมาณขึ้น เพิ่มความยากขึ้นเป็นลำดับตามไปกับร่างกายที่เจริญขึ้น
2. ต้องให้ทุกส่วนของร่างกายได้ออกกำลังกาย ไม่ควรให้เป็นแต่เฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่ง มิฉะนั้นผลที่ได้จะไม่ดีและอาจทำเหตุยุ่งยากได้หลายอย่าง
3. การออกกำลังกายควรทำโดยสม่ำเสมอ แล้วแต่ความสะดวกแต่ควรทำตามกำหนดที่วางไว้ หากไม่มีเหตุขัดข้องควรทำในเวลาเดียวกันทุกครั้ง อาจจะเป็นเวลาเช้าเมื่อตื่นนอน หรือเวลาบ่ายหรือค่ำก็ได้

นอกจากนี้การออกกำลังกายที่กระทำโดยสม่ำเสมอ และมีความหนักและยาวนานที่พอเหมาะให้ผลในการเปลี่ยนแปลงต่ออวัยวะเกือบทุกระบบของร่างกายไปในทางที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด คือ ระบบการเคลื่อนไหว ระบบการหายใจ ระบบการไหลเวียนเลือดและระบบประสาทการออกกำลังกายช่วยส่งเสริมระบบต่าง ๆ ดังนี้

1. การออกกำลังกายช่วยส่งเสริมระบบ โครงร่าง
2. การออกกำลังกายช่วยส่งเสริมระบบกล้ามเนื้อ
3. การออกกำลังกายช่วยส่งเสริมระบบการไหลเวียนของเลือด
4. การออกกำลังกายช่วยส่งเสริมระบบการหายใจ
5. การออกกำลังกายช่วยส่งเสริมระบบย่อยอาหาร
6. การออกกำลังกายช่วยส่งเสริมการขับถ่าย
7. การออกกำลังกายช่วยส่งเสริมระบบประสาท

#### ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมพลศึกษา

กิจกรรมพลศึกษาเป็นหัวใจสำคัญในการสอนพลศึกษา เพราะจะเป็นสิ่งที่นำไปสู่

จุดหมายปลายทางของพลศึกษา ดังนั้นการเลือกกิจกรรมพลศึกษาจะต้องมีเกณฑ์ในการเลือกดังนี้ (กรมพลศึกษา, 2544, หน้า 5-8)

1. มีคุณค่าทางวัตถุประสงค์ของการพลศึกษา ไม่ใช่กิจกรรมที่เพียงแค่สร้างความสมบูรณ์ทางร่างกายอย่างเดียว แต่จะต้องมีส่วนช่วยส่งเสริมทางด้านสติปัญญา อารมณ์และด้านสังคม
2. สนุกสนาน และท้าทายความสามารถ ทั้งด้านทักษะและความสามารถ
3. สามารถปรับให้เหมาะสมกับวัย และพัฒนาการความสนใจ ความจำเป็นของแต่ละคน ซึ่งแตกต่างกันตามระดับอายุ

4. อาศัยทักษะการเคลื่อนไหวเบื้องต้น เช่น การวิ่ง การเดิน การกระโดด การปีนป่าย การขว้าง เป็นต้น

5. เหมาะสมกับเครื่องอำนวยความสะดวก อุปกรณ์ และสถานที่
  6. สามารถนำไปใช้ในโอกาสต่อไปได้ สามารถนำไปใช้ยามว่างได้
  7. มีคุณค่าต่อสุขภาพและมีความปลอดภัย
  8. สอดคล้องกับนโยบาย ปรัชญา และแนวบริหารการพลศึกษา
  9. สอดคล้องกับกิจกรรม
  10. ส่งเสริมการแสดงออกของแต่ละบุคคล
  11. ส่งเสริมคุณธรรมทางสังคม และการแสดงออกในทางที่ดี
  12. ส่งเสริมประชาธิปไตย
- กิจกรรมทางพลศึกษา แบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. ทักษะพื้นฐาน
2. เกมและกีฬา
3. กิจกรรมเข้าจังหวะ
4. กิจกรรมทดสอบตนเอง
5. กิจกรรมบริการ
6. กิจกรรมสันตินาการ

#### สถานที่และอุปกรณ์ทางพลศึกษา

สมคิด ชิดประสงค์ (2541, หน้า 144 – 145) กล่าวว่า อุปกรณ์เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งในการจัดกิจกรรมพลศึกษา หากขาดอุปกรณ์แล้วจะทำให้การจัดกิจกรรมไม่ได้ผลเท่าที่ควร นอกจากนี้อุปกรณ์ยังมีประโยชน์หลายประการ เช่น ทำให้สามารถฝึกกิจกรรมได้อย่างทั่วถึง สร้างความสนใจให้แก่ผู้ปฏิบัติกิจกรรม ช่วยให้การสาธิตและการอธิบายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ทำให้ผู้ร่วม

กิจกรรมไม่หลบเลี่ยง เนื่องจากมีอุปกรณ์เพียงพอ และทำให้ผู้ร่วมกิจกรรมอยากเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น

ฟอง เกิดแก้ว (2541, หน้า 144-145) กล่าวว่า สถานที่จัดกิจกรรมพลศึกษาและอุปกรณ์ ควรจะสะอาด รวมทั้งการเลือกสถานที่ให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก นอกจากนี้สิ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพลศึกษา ควรจะได้รับการตรวจและแก้ไขให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยใช้การได้ตลอดเวลา

### อุปกรณ์พลศึกษา จำแนกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

#### 1. เครื่องอำนวยความสะดวก ได้แก่

1.1 เครื่องอำนวยความสะดวกในร่ม หมายถึง เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ทางพลศึกษาที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น อยู่ภายใต้อาคารหรือสถานที่ที่กำหนดไว้ ซึ่งประกอบด้วย ห้องอาบน้ำ ห้องยิมเนเซียม สนามบาสเกตบอล ห้องสันทนาการ ห้องเปลี่ยนเครื่องแต่งกาย เป็นต้น

1.2 เครื่องอำนวยความสะดวกกลางแจ้ง ส่วนใหญ่จะเป็นพวกสนามต่าง ๆ เช่น สนามฟุตบอล สนามฮอกกี้ สนามตะกร้อ สถานที่แข่งขันกรีฑา เป็นต้น

#### 2. อุปกรณ์กีฬา ได้แก่

##### 2.1 เครื่องอุปกรณ์กีฬาประเภททีม

2.1.1 ฟุตบอล ประกอบด้วย ลูกบอล ตาข่าย เสาประตู ธงมุมสนาม นาฬิกาจับเวลา ใบบันทึก เป็นต้น

2.1.2 ตะกร้อข้ามตาข่าย ประกอบด้วย ตาข่าย ลูกตะกร้อ เป็นต้น

2.1.3 อุปกรณ์ลู่อูและลาน ประกอบด้วย รองเท้าวิ่ง ไม้คทา ร้ว จักร แล่น เสากระโดดสูง เป็นต้น

##### 2.2 เครื่องอุปกรณ์กีฬาประเภทบุคคล เช่น

2.2.1 มวย ประกอบด้วย นวม ผ้าพันมือ ฟันยาง กระสอบทราย เชือกกระโดด

2.2.2 กระบี่กระบอง ประกอบด้วย ดาบจริง ดาบไม้ มงคูล เป็นต้น

#### 3. โสตทัศนูปกรณ์ เป็นอุปกรณ์ช่วยในการเรียนรู้กิจกรรมพลศึกษา ได้แก่

3.1 ภาพยนตร์ เกี่ยวกับความรู้ทางพลศึกษาทุกชนิด

3.2 เครื่องบันทึกเสียงและจานเสียง เหมาะสำหรับผู้ที่มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวนมาก หรือต้องการฟังซ้ำ เป็นอุปกรณ์ที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมเข้าจังหวะ

3.3 สมุดภาพ เป็นภาพจากวารสาร หนังสือพิมพ์ หรือภาพถ่าย ซึ่งรวมเก็บเป็นเรื่องใช้ประโยชน์ในการอธิบายเหตุการณ์ต่าง ๆ

3.4 กระดานหมุน เป็นประโยชน์และสะดวกในการสอนทฤษฎีเพื่อให้เห็นบางส่วน  
ของทุกมุม

3.5 เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ ช่วยในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการทดลองต่าง ๆ เพื่อ  
ตรวจสอบสมรรถภาพทางกาย เช่น เครื่องวัดความจุปอด จักรยาน เป็นต้น

### ขั้นตอนการใช้อุปกรณ์ทางพลศึกษา

การใช้อุปกรณ์ทางพลศึกษาประกอบการจัดกิจกรรม ควรดำเนินการดังนี้

1. ขั้นเตรียม การจัดกิจกรรมพลศึกษาจำเป็นต้องเตรียมและศึกษาเกี่ยวกับอุปกรณ์  
สถานที่ บุคคลที่เข้าร่วมกิจกรรมและควรทดลองใช้ก่อนจัดกิจกรรม
2. ขั้นใช้ ผู้จัดกิจกรรมควรจะต้องรู้จักอุปกรณ์ว่าจะต้องใช้อย่างไร เมื่อไร ควรมีลำดับ  
ของการใช้อุปกรณ์เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องกันและควรใช้อย่างถูกต้องวิธี
3. ขั้นประเมินผล การประเมินผลอาจประเมินโดยการถาม การให้อภิปรายร่วมกัน หรือ  
กำหนดงานขั้นต่อเนื่องให้ผู้ทำกิจกรรม

### อุปกรณ์กีฬาและสถานที่จัดกิจกรรมพลศึกษา

เครื่องอำนวยความสะดวกและอุปกรณ์ทางพลศึกษาในชุมชนและสถานประกอบการพลศึกษา  
ปัจจุบันยังมีน้อยและมีความจำกัดมาก เพราะชุมชนไม่เห็นความสำคัญของการพลศึกษาและการมี  
ชีวิตที่ดีจากการเข้าร่วมกิจกรรมพลศึกษา อีกประการหนึ่งคือ เครื่องอำนวยความสะดวกเหล่านี้มี  
ราคาแพง การจัดให้มีอุปกรณ์กีฬาต่าง ๆ จำเป็นต้องใช้เงินจำนวนมาก จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่  
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ความร่วมมือให้การสนับสนุน นอกจากนี้สถานที่สำหรับจัดกิจกรรม  
พลศึกษาในชุมชนก็ควรจัดให้มีอย่างเพียงพอ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดให้มีการออกกำลังกายใน  
สถานที่ต่าง ๆ (วรศักดิ์ เพียรชอบ, 2540, หน้า 683 – 686)

จากแนวคิดข้างต้น สรุปได้ว่าความสามารถทางการพลศึกษา คือ การนำความรู้  
ความสามารถด้านแนวคิดทฤษฎีการพลศึกษา การออกกำลังกาย การจัดกิจกรรมพลศึกษา ความรู้  
เกี่ยวกับการป้องกันและรักษาสุขภาพและการจัดกิจกรรมนันทนาการ นำมาประยุกต์และพัฒนาการ  
จัดกิจกรรมพลศึกษาได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

### ความรู้เกี่ยวกับนันทนาการ

ความหมายของนันทนาการ

นันทนาการมาจากคำในภาษาอังกฤษว่า Recreation แปลว่า การทำให้สนุกสนานร่าเริง  
หมายถึงการจัดกิจกรรมเพื่อให้บุคคลเข้าร่วมในเวลาว่างด้วยความสมัครใจและได้รับความพึงพอใจ  
และความสนุกสนานอันจะเป็นแรงจูงใจให้บุคคลเข้าร่วมกิจกรรมนั้น คำว่า “นันทนาการ” ได้มี

ผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน มีการพัฒนาความหมายตามกาลเวลา การยอมรับในสังคมและวิชาชีพ ดังนี้

จันทร์ ผ่องศรี (2527, หน้า 15) ได้ให้ความหมายว่า นันทนาการหมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่สร้างความสัมพันธ์ให้กับสิ่งแวดล้อม หรือสภาวะการณ์นั้น ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล นันทนาการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความพอใจ ความต้องการของมนุษย์ตามสรีระกายวิภาคและจิตวิทยา

คณิต เขียววิชัย (2534, หน้า 15) ได้ให้ความหมายว่า นันทนาการหมายถึง กิจกรรมยามว่างที่ทุกคนเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ และกิจกรรมนั้นก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้เข้าร่วมในทันทีทันใด ทั้งนี้กิจกรรมนั้น ๆ ต้องไม่ขัดต่อวัฒนธรรมที่ดำรงของสังคมนั้น

แนช (Nach, n.d. อ้างถึงใน จรินทร์ ธานีรัตน์, 2519, หน้า 18) ได้อธิบายในหนังสือปรัชญานันทนาการ (Philosophy of Recreation) ว่า นันทนาการ หมายถึง การใช้เวลาว่างเพื่อประโยชน์คุณค่าในทางดีงามจากการเข้าร่วมกิจกรรม เด็ก ๆ จะเรียกกิจกรรมนั้นว่า การเล่น ส่วนผู้ใหญ่จะเรียกว่า นันทนาการ

ไวเนนส์ (Winans, n.d. อ้างถึงใน จรินทร์ ธานีรัตน์, 2519, หน้า 19-20) ได้ให้ความหมายว่า นันทนาการหมายถึง การแสดงออกตามธรรมชาติของมนุษย์ในทางความต้องการความสนใจในอันที่จะแสวงหาความพึงพอใจในเวลาว่าง

สมบัติ กาญจนกิจ (2547, หน้า 16-18) และประพัฒน์ ลักษณะพิสุทธิ (2547, หน้า 4) ได้สรุปความหมายของนันทนาการไว้ 4 ความหมาย ดังนี้

1. นันทนาการ หมายถึง การทำให้ร่างกายสดชื่น หรือการทำให้ร่างกายได้พลังขึ้นมาใหม่ (Re-Fresh or Re-Creation) อันเป็นความหมายดั้งเดิม
2. นันทนาการ หมายถึง กิจกรรม (Activities) ซึ่งมีชนิด ประเภทและรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย การที่บุคคลหรือชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมตามความสนใจของตนแล้วก่อให้เกิดผลการพัฒนาอารมณ์สุขสนุกสนานและสุขสงบ
3. นันทนาการ หมายถึง กระบวนการ (Process) กล่าวคือ นันทนาการเป็นกระบวนการในการพัฒนาประสบการณ์หรือพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลหรือสังคม ผลจากการเข้าร่วมในกระบวนการ เรียกว่า ประสบการณ์ โดยอาศัยกิจกรรมนันทนาการเป็นสื่อ ในช่วงเวลาว่าง เวลาอิสระ โดยที่บุคคลเข้าร่วมด้วยความสมัครใจหรือมีแรงจูงใจแล้วส่งผลให้เกิดการพัฒนาอารมณ์สุขสนุกสนานและสงบสุข

4. นันทนาการ หมายถึง สวัสดิการสังคม (Social Welfare) และสถาบันทางสังคม (Social Institute) ซึ่งรัฐบาลและผู้บริหารท้องถิ่นจะต้องมีหน้าที่จัดบริการให้แก่ชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี และสร้างบรรยากาศของเมืองและประเทศให้น่าอยู่

จึงสรุปได้ว่า นันทนาการ หมายถึง กิจกรรมยามว่างที่ทุกคนเข้าร่วมโดยความสมัครใจ หรือมีแรงจูงใจหรือขึ้นอยู่กับความสนใจและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล และกิจกรรมนั้นก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้เข้าร่วมในทันทีทันใดแล้วส่งผลให้เกิดการพัฒนาอารมณ์ สุข สนุกสนานและสงบสุข ทำให้ร่างกายสดชื่น หรือการทำให้ร่างกายได้ปลั่งขึ้นมาใหม่ (Re-Fresh or Re-Creation) ทั้งนี้กิจกรรมนั้น ๆ ต้องไม่ขัดต่อวัฒนธรรมที่ดีงามของสังคมนั้น

### ความสำคัญของนันทนาการ

นันทนาการมีความสำคัญต่อบุคคล สังคม ชุมชน และประเทศชาติ ดังนี้ (จริณทร์ ธานีรัตน์, 2519, หน้า 59-64)

#### 1. ความสำคัญสำหรับบุคคล

1.1 บุคคลแต่ละคนมีสิทธิที่จะใช้เวลาว่างของตนในการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ เพื่อประโยชน์แก่ตนเอง

1.2 บุคคลแต่ละคนมีความรับผิดชอบตามกฎหมายในอันที่จะสนับสนุนนันทนาการ โดยการเสียภาษีให้แก่รัฐบาล

1.3 บุคคลและคนย่อมมีความรับผิดชอบในทางจิตใจหรือทางศีลธรรมในอันที่จะให้การสนับสนุนและความช่วยเหลือต่าง ๆ โดยผ่านทางองค์การอาสาสมัคร

1.4 บุคคลแต่ละคนย่อมมีความรับผิดชอบที่จะอุทิศเวลาว่างของตนเองเพื่อให้บริการต่อชุมชน

2. ความสำคัญสำหรับครอบครัว แบบของกิจกรรมนันทนาการที่ดีย่อมเกิดแก่เด็ก บ้านจึงเป็นสถานที่แห่งแรกของนันทนาการสำหรับเด็ก บิดามารดาเป็นผู้นำกิจกรรมนันทนาการคนแรกของเด็ก กิจกรรมต่าง ๆ ที่บิดามารดาทำเป็นตัวอย่างให้เด็กมีนิสัยหรือทัศนคติที่ดีในการใช้เวลาว่างไปในทางที่เกิดประโยชน์ ไม่ก่อให้เกิดปัญหาเยาวชนถ้าบุคคลของครอบครัวมีความสุข สุขภาพดี มีความมั่นคง ประเทศชาติก็เป็นปึกแผ่นมั่นคงตามไปด้วย

3. ความสำคัญสำหรับกลุ่มหรือคณะ กิจกรรมนันทนาการเป็นเครื่องมือให้ความ สนุกสนาน ความเพลิดเพลิน ความเข้าใจ ความรัก ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หมู่คณะได้เป็น อย่างดี นอกจากนั้นยังเป็นสื่อให้บุคคลได้พบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อันจะทำให้ ประโยชน์ให้แก่สังคม

4. ความสำคัญสำหรับชุมชน ชุมชนที่ดีควรจัดให้มีสถานที่บริการทางนันทนาการเพื่อประชาชนนั้น ๆ ได้พักผ่อนหย่อนใจ ผ่อนคลายความเครียด ทำให้เขาเพลิดเพลิน มีความสุขความพอใจในชีวิต พร้อมทั้งจะดิ้นรนเพื่อเผชิญกับปัญหาชีวิตประจำวันต่อไปอีก

5. ความสำคัญสำหรับประเทศชาติ ชาติจะมั่นคงและพัฒนาไปได้ ไม่ว่าจะทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ย่อมเป็นผลสืบเนื่องมาจากประชาชนพลเมืองมีสุขภาพพลานามัยดี มีสมรรถภาพทางกายและทางใจที่ดี นั่นคือประชาชนในประเทศชาติต้องรู้จักใช้เวลาพักผ่อนในทางกิจกรรมนันทนาการ

6. ความสำคัญสำหรับนานาชาติ นันทนาการมีบทบาทสำคัญในอันที่จะส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศชาติ โดยการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ วัฒนธรรม วรรณกรรม พื้นเมือง แลกเปลี่ยนความคิด ส่งผลให้ลดความขัดแย้งในปัญหาระหว่างประเทศ ปัจจุบัน ได้มีสมาคมนันทนาการแห่งโลก (World Recreation and Leisure Association: WRLA) ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว

#### คุณค่าและประโยชน์ของนันทนาการ

กิจกรรมนันทนาการในช่วงเวลาว่างที่ผู้เข้าร่วมมาร่วมด้วยความสมัครใจนั้น จะก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ดังนั้นคุณค่าและประโยชน์ของนันทนาการจึงมีมากมาย

บัทเลอร์ (Butler, n.d. อ้างถึงใน สมบัติกาญจนกิจ, 2535, หน้า 42) กล่าวถึงคุณค่าและประโยชน์ของนันทนาการไว้ ดังนี้

1. นันทนาการเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์
2. นันทนาการคือทางออกที่ดีของการแสดงออกและการพัฒนาตนเอง
3. การเล่นหรือนันทนาการช่วยให้เด็กมีความเจริญเติบโตและมีประสบการณ์ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตเมื่อเจริญวัยขึ้น
4. ช่วยให้เด็กมีความกระตือรือร้นในชีวิตและกิจกรรมต่าง ๆ ช่วยให้ได้มาซึ่งทักษะที่จำเป็นสำหรับชีวิตในภายหลัง
5. สำหรับผู้ใหญ่ นันทนาการเป็นการแสดงออกในกิจกรรมต่าง ๆ และเป็นการคบหาสมาคมซึ่งกันและกัน

6. นันทนาการเป็นวิธีการหาความสุข ซึ่งจะช่วยให้เกิดความสมดุลในชีวิตกับการทำงาน การพักผ่อน ความรักและความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน

ไวส์คอปฟ์ (Weiskopf, n.d. อ้างถึงใน คงศักดิ์ เจริญรักษ์, 2527, หน้า 80-81) ได้กล่าวถึงคุณค่าของนันทนาการที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตและการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ต่อผู้เข้าร่วมดังนี้

1. นันทนาการกับผลทางด้านจิตวิทยา เป็นที่ยอมรับกันว่ากิจกรรมนันทนาการเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการที่ป้องกันการป่วยทางด้านจิตใจ และยังใช้ในการฟื้นฟูจิตใจให้กลับคืนสภาพเดิมได้เร็ว นอกจากนี้ นันทนาการยังช่วยลดความคับข้องใจหรือความวิตกกังวล

2. นันทนาการกับผลทางด้านร่างกาย กิจกรรมนันทนาการประเภทเกมและกีฬาจะช่วยส่งเสริมให้กับผู้เข้าร่วมได้เป็นอย่างดี ทำให้ร่างกายได้รับการพัฒนาทุกส่วน ส่งเสริมการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพของระบบในร่างกาย โดยเฉพาะระบบการไหลเวียนโลหิต ระบบหายใจ ระบบกล้ามเนื้อและระบบขับถ่ายของเสีย เมื่อร่างกายแข็งแรงก็จะมีผลให้สามารถประกอบภารกิจประจำวันได้ดียิ่งขึ้น

3. นันทนาการกับผลทางสังคม กิจกรรมนันทนาการเปิดโอกาสให้บุคคลที่เข้าร่วมมีการทำงานและรับผิดชอบร่วมกันในสังคมเป็นไปด้วยความราบรื่น

สมบัติ กาญจนกิจ คำรัส คาราศักดิ์ คณิต เขียววิชัย และจรินทร์ ธานีรัตน์ (2535, หน้า 41-42) ได้สรุปประโยชน์และคุณค่าของนันทนาการไว้ดังนี้

1. ช่วยให้บุคคลและชุมชนได้รับความสุขสนุกสนาน มีความสุขในชีวิตและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
2. ช่วยให้บุคคลและชุมชนพัฒนาสุขภาพจิต และสมรรถภาพทางกายที่ดีเกิดความสุขของชีวิต

3. ช่วยป้องกันปัญหาอาชญากรรมและพฤติกรรมเบี่ยงเบนในทางที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนและเด็ก การพัฒนาพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนนับว่าเป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์และเป็นกำลังคนที่มีประสิทธิภาพในอนาคต กิจกรรมนันทนาการประเภทต่าง ๆ ช่วยให้เด็กและเยาวชนเลือกได้ตามความสนใจ และได้ใช้เวลาว่างในการพัฒนาลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ได้

4. ส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี การที่ชุมชนได้มีโอกาสใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์โดยเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ จะได้เรียนรู้ในเรื่องของหน้าที่ความรับผิดชอบ คุณค่าทางสังคมเสรีประชาธิปไตย ลดความเห็นแก่ตัว สร้างคุณค่า จริยธรรม ความมีน้ำใจ การให้บริการ รู้จักอาสาสมัครช่วยเหลือสังคม ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมของความเป็นพลเมืองดีของประชาชาติ

5. ส่งเสริมการพัฒนาอารมณ์สุข กิจกรรมนันทนาการช่วยพัฒนาอารมณ์สุข รวมทั้งความสุขสนุกสนานและความสุขสงบ ลดความเครียด ความวิตกกังวล ทำให้อารมณ์แจ่มใสและช่วยส่งเสริมให้รู้จักการพัฒนา การควบคุมอารมณ์และบุคลิกภาพที่ดีอีกด้วย

6. ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของชาติ กิจกรรมนันทนาการ เช่น การละเล่นพื้นเมือง วิถีชีวิต ประเพณีพื้นบ้าน ตลอดจนแหล่งนันทนาการประเภทอุทยานประวัติศาสตร์ โบราณสถานและ

โบราณวัตถุ ช่วยส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ ส่งเสริมการเรียนรู้ ทัศนคติและความ  
ซาบซึ้ง อันจะก่อให้เกิดการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชาติต่อไป

7. ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กิจกรรมนันทนาการกลางแจ้งและนอกเมือง  
ได้แก่ กิจกรรมการอยู่ค่ายพักแรม เดินป่า ศึกษาธรรมชาติ ไต่เขา เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ช่วยสอน  
ผู้ที่เข้าร่วมได้รู้จักคุณค่าของธรรมชาติ ซาบซึ้งและสามารถดูแลอนุรักษ์ธรรมชาติ อันเป็นประโยชน์  
ต่อชุมชนและประชาชาติของโลก

8. ส่งเสริมในเรื่องการบำบัดรักษา กิจกรรมนันทนาการเพื่อการบำบัด เป็นกรรมวิธีและ  
กิจกรรมที่จะช่วยรักษาคอนป่วยทั้งทางด้านร่างกายและสุขภาพจิต เช่น งานอดิเรกประเภทประดิษฐ์  
สร้างสรรค์ และช่วยส่งเสริมความหวัง ความคิดและการใช้เวลาว่างแก่คนป่วยซึ่งกำลังต่อสู้กับ  
ความทุกข์ทรมาน หรือกิจกรรมนันทนาการประเภทกีฬานันทนาการช่วยส่งเสริมการพัฒนาร่างกาย  
กิจกรรมนันทนาการทางสังคมช่วยสร้างขวัญและกำลังใจแก่คนป่วย

9. ส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์และการทำงานเป็นทีม กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ช่วยให้บุคคลได้  
แสดงออกและละลายพฤติกรรมของกลุ่ม สร้างเสริมคุณค่าทางสังคม ฝึกการอยู่ร่วมกันอย่างมี  
ความสุข กิจกรรมเกมกีฬาและกีฬาเพื่อการแข่งขัน และการอยู่ค่ายพักแรม ช่วยฝึกการทำงานเป็น  
หมู่คณะ ลดความเห็นแก่ตัว เสริมสร้างความสามัคคีและความเข้าใจอันดีในหมู่คณะ

10. ส่งเสริมและบำรุงขวัญทหารและตำรวจปฏิบัติหน้าที่ตามชายแดน กิจกรรม  
นันทนาการที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมขวัญและกำลังใจของทหาร ตำรวจตระเวนชายแดน เป็นสิ่งจำเป็น  
และสำคัญยิ่งในการตอบแทน ให้กำลังใจในกิจกรรมเวลาว่างแก่กองทหารและตำรวจตระเวน  
ชายแดน

#### การจัดกิจกรรมนันทนาการ

นันทนาการ เป็นกิจกรรมที่ช่วยบุคคลเข้าร่วมในเวลาว่าง เพื่อให้บุคคลเสริมสร้างพลังงาน  
ในการทำงาน (สมบัติ กาญจนกิจ, 2540, หน้า 29-30) ดังนี้

1. เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่หลากหลาย ตั้งแต่ เกมกีฬา ศิลปหัตถกรรม ดนตรี ละคร  
กิจกรรมกลางแจ้งนอกเมือง งานอดิเรก การท่องเที่ยว โยคะ นั่งสมาธิ เป็นต้น

2. มีขอบเขตไม่จำกัด เป็นสวัสดิการสังคม เป็นแหล่งนันทนาการ การบริหารแก่กลุ่ม  
ประชากรทุกระดับวัย และประชากรกลุ่มพิเศษ

3. เป็นไปด้วยความสมัครใจและมีแรงจูงใจ โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการต้องเข้า  
ร่วมด้วยความสนใจ สมัครใจ

4. เกิดขึ้นได้ในเวลาที่ไม่จำกัด บุคคลและชุมชนมีอิสระที่จะเข้าร่วมในสิ่งที่ต้องการหรือ  
ร่วมโดยไม่จำกัดเวลา

5. เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาอารมณ์สุข มีคุณค่าสาระและมีจุดหมายเสมอ
6. กิจกรรมนันทนาการช่วยฟื้นฟู รักษาคนไข้และเปิดโอกาสให้เลือกกิจกรรมในเวลาว่าง เพื่อพัฒนาสุขภาพกายและจิตในระหว่างบำบัด
7. เป็นกิจกรรมที่พึงประสงค์ของสังคมหรือชุมชน สอดคล้องตามค่านิยม วัฒนธรรม ศาสนา ประเพณี สภาพแวดล้อม ความเชื่อ เป็นที่ยอมรับของสังคมนั้น

จากสาระสำคัญของนันทนาการดังกล่าว จะเห็นได้ว่ำนันทนาการมีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อบุคคลและสังคม ช่วยพัฒนาอารมณ์สุขในชีวิตและพัฒนาสุขภาพจิต สมรรถภาพทางกาย ช่วยป้องกันอาชญากรรมและพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเยาวชน ส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี รู้จักศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรของชาติ ส่งเสริมการบำเพ็ญรักษา ความมีมนุษยสัมพันธ์ การทำงานเป็นทีม พัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านสุขภาพ การพัฒนามนุษย์และความเป็นพลเมืองดี

### ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะตัวแปรบางตัวที่คาดว่าจะส่งผลต่อการแสดงความเห็นและทัศนะของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงาน โครงการพัฒนากีฬาและนันทนาการมวทช. คือ ตัวแปรด้านสถานภาพสถานภาพผู้ดำเนินการ ได้แก่ ปลัดอำเภอ ผู้รับผิดชอบโครงการและผู้นำชุมชน และขนาดชั้นอำเภอ ซึ่งมีผู้ศึกษาวิจัยไว้และสอดคล้องกับสมมติฐานที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ในการศึกษาครั้งนี้ มีรายละเอียด ดังนี้

#### สถานภาพผู้ดำเนินการ

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจที่ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการดำเนินโครงการพัฒนากีฬาและนันทนาการมวทช.ในระดับอำเภอ เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามสถานภาพผู้ดำเนินการ ได้แก่ ปลัดอำเภอผู้ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบโครงการและ ผู้นำชุมชน ซึ่งน่าจะมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ดังที่ วันชัย ปรีติวิชานต์ (2545, หน้า 75) ได้ทำการศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานโครงการพลศึกษาอาสาพัฒนาการกีฬา (อกพ.) กรมพลศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ผลการศึกษาสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยผู้นำชุมชนและสมาชิกโครงการ มีความคิดเห็นว่ามีปัญหาการดำเนินโครงการแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุดม อ่อนนวล (2543, หน้า 61, 78) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการพลศึกษาอาสาพัฒนาการกีฬาจังหวัดพะเยา ปี 2543 พบว่า ผู้นำชุมชน ผู้ร่วมโครงการ และประชาชนทั่วไป มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินโครงการรายชื่อแตกต่างกัน

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่าสถานภาพของบุคคลหรือสถานภาพการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็น ความคาดหวังในเรื่องเดียวกันแตกต่างกัน ดังนั้น

สถานภาพการปฏิบัติงาน โครงการพัฒนาคุณภาพและนันทนาการมวลชนในระดับอำเภอ เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่แตกต่างกันย่อมส่งผลถึงปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาที่นำแตกต่างกัน ซึ่งจะสอดคล้องกับสมมติฐานที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ในการศึกษาครั้งนี้

### ขนาดชั้นอำเภอ

เป็นตัวแปรที่สำคัญ เพราะขนาดของชั้นอำเภอ 5 ระดับชั้น คือ อำเภอชั้นพิเศษ อำเภอชั้น 1 อำเภอชั้น 2 อำเภอชั้น 3 และอำเภอชั้น 4 มีความแตกต่างกันตามสภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อมและปัจจัยต่าง ๆ ตามที่ ณรงค์ วิชัยรัตน์ (2548, หน้า 91) ได้ศึกษาปัญหาและความต้องการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาวิทยาลัยพลศึกษา พบว่า ผู้บริหารและข้าราชการทั่วไปในวิทยาลัยพลศึกษา จำแนกตามที่ตั้งของวิทยาลัย มีปัญหาพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาวิทยาลัยพลศึกษาโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับงานวิจัยของพวงทิพย์ แก้วแสนสุข (2545, หน้า 67) ได้ทำการศึกษาปัญหาการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนเทศบาลจังหวัดฉะเชิงเทรา จำแนกตามเขตที่ตั้งของโรงเรียน พบว่าปัญหาทั้งในเขตเทศบาลและเทศบาลตำบล แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ วรรณ แบนเชย (2543, หน้า 55) ได้ทำการศึกษาปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐ จำแนกตามสถานที่ตั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค อยู่ในระดับปานกลาง ชีระ แทนศิริ (2541) ทำการศึกษาถึงปัญหาการบริหารงานกิจกรรมนักเรียน โรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่าผู้บริหารที่อยู่โรงเรียนขนาดเล็กมีทัศนคติต่อปัญหาการบริหารงานกิจกรรมนักเรียนโดยรวมแตกต่างกันกับผู้บริหารที่อยู่โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และระดับ .01ตามลำดับ

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่าสถานที่ตั้ง ขนาดของตัวแปร ที่แตกต่างกัน มีปัญหาแตกต่างกัน ดังนั้นการศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ปัญหา โครงการพัฒนาคุณภาพและนันทนาการมวลชนในระดับอำเภอ เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามขนาดชั้นอำเภอ น่าจะมีปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาที่แตกต่างกัน

จากงานที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าสถานภาพการปฏิบัติงานและขนาดชั้นอำเภอ น่าจะส่งผลถึงความแตกต่างกันของปัญหาและแนวทางแก้ปัญหา โครงการพัฒนาคุณภาพและนันทนาการมวลชนในระดับอำเภอ เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยจึงได้นำสถานภาพการปฏิบัติงานและขนาดชั้นอำเภอมาเป็นตัวแปรในการศึกษาครั้งนี้

## งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

### งานวิจัยในประเทศ

อุดม อ่อนนวล (2543, หน้า 78) ได้ประเมินโครงการพลศึกษาอาสาพัฒนาการกีฬาของ จังหวัดพะเยา ประจำปี 2542 พบว่า การดำเนินงานตามโครงการพลศึกษาอาสาพัฒนาการกีฬาของ จังหวัดพะเยา ประจำปี 2542 นั้น ผู้นำชุมชน ผู้ร่วมโครงการ ประชาชนโดยทั่วไปที่ไม่ได้เข้าร่วม โครงการและเจ้าหน้าที่พลศึกษาอาสาพัฒนาการกีฬา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานพลศึกษา อาสาพัฒนาการกีฬาของจังหวัดพะเยา ประจำปี 2542 โดยรวมทุกด้าน ได้แก่ ด้านการสร้าง ความสัมพันธ์กับชุมชน ด้านการฝึกสอนและด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่โครงการพลศึกษา อาสาพัฒนาการกีฬา (อกพ.) พบว่าส่วนใหญ่มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง นอกนั้นมีการ ดำเนินงานอยู่ในระดับมาก

สุชาติ ทวีพรปฐมกุล (2525) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่พึงปรารถนาของบุคลากร ทางพลศึกษา ความคิดเห็นของผู้บริหารหน่วยงานเอกชนในกรุงเทพมหานคร พบว่า 1) องค์ประกอบที่สำคัญของคุณลักษณะที่พึงปรารถนาของบุคลากรทางพลศึกษาตามความคิดเห็นของ ผู้บริหารหน่วยงานเอกชนในกรุงเทพมหานคร เรียงตามลำดับ คือ ด้านการประพฤติ ปฏิบัติและเจต คติ ด้านความรู้ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านสุขภาพ ด้านการสอนและการสาธิต ด้านบุคลิกภาพ ด้าน การบริหารอุปกรณ์ ด้านการให้การบริการด้านการกีฬาและความสามารถทางการกีฬา ด้าน ความสามารถพิเศษ 2) ความต้องการบุคลากรทางพลศึกษาในคุณลักษณะต่าง ๆ ทุกด้านอยู่ในระดับ ดีมาก 3) หน่วยงานเอกชน ส่วนใหญ่จัดโครงการเกี่ยวกับสวัสดิการ การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ การแข่งขันกีฬา และการพักผ่อนหย่อนใจแก่พนักงาน 4) หน่วยงานเอกชน ส่วนใหญ่มีเจ้าหน้าที่ ไม่มีวุฒิทางพลศึกษาทำหน้าที่รับผิดชอบสวัสดิการ การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ การแข่งขันกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจแก่พนักงาน

ฉลองชัย ม่านโคกสูง (2537) ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการรับบริการด้านการออกกำลังกาย ของนักศึกษาและบุคคลในมหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่านักศึกษาและบุคคลในมหาวิทยาลัย ขอนแก่นมีความต้องการรับบริการด้านการออกกำลังกายในระดับมาก และผลการเปรียบเทียบ ความต้องการรับบริการด้านการออกกำลังกาย จำแนกตามสถานภาพและอายุ โดยรวมไม่แตกต่าง กัน

ศราวุธ อินทราพงศ์ (2541, หน้า 41-42) ได้วิจัยเรื่อง การนำจิตวิทยาการกีฬาไปใช้ สำหรับผู้ฝึกสอนกีฬาที่เคยและไม่เคยได้รับการฝึกด้านจิตวิทยาการกีฬา พบว่า ผู้ฝึกสอนกีฬานำเอา หลักทางจิตวิทยาการกีฬาไปใช้กับนักกีฬา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และผู้ฝึกสอนกีฬาที่เคยฝึกด้าน

จิตวิทยาการกีฬา นำเอาจิตวิทยาการกีฬามาใช้กับนักกีฬาสูงกว่าผู้ฝึกสอนกีฬาที่ไม่เคยฝึกด้านจิตวิทยาการกีฬา

กองการส่งเสริมพลศึกษาและสุขภาพ (2526) ได้ทำการศึกษาเรื่องการออกกำลังกายและการออกกำลังกายของประชาชนในกรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2526 โดยมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพการเล่นกีฬาและการออกกำลังกายของประชาชนในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า 1) กิจกรรมกีฬาและการออกกำลังกายที่ประชาชนชายหญิงปฏิบัติเป็นประจำมากที่สุด คือ การเล่นกายบริหารและการวิ่งเหยาะ 2) กิจกรรมกีฬาและการออกกำลังกายที่ประชาชนชายหญิงส่วนใหญ่เล่นในช่วงเย็นครั้งละนานกว่า 3 ชั่วโมง ตามลำดับ และเล่นสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง โดยไม่กำหนดวันแน่นอน 3) เหตุผลในการเล่นกีฬาและการออกกำลังกายของประชาชนชายหญิง คือ การเล่นกีฬาและการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพและความแข็งแรง

กวิน คชนทร์เดชา (2529) ได้ทำการศึกษาเรื่องความต้องการการบริหารเกี่ยวกับการออกกำลังกายของประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมายจังหวัดชุมพร โดยมีความมุ่งหมายเพื่อการศึกษาการเปรียบเทียบความต้องการการบริการเกี่ยวกับการออกกำลังกายของประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมายจังหวัดชุมพร ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านสถานที่ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก ต้องการให้โรงเรียนของหมู่บ้านเป็นสถานที่ในการจัดกิจกรรมการออกกำลังกาย ให้มีสถานที่สำหรับออกกำลังกายได้หลายทางและมีอุปกรณ์ที่ใช้ในการออกกำลังกายอย่างเพียงพอ 2) ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ ต้องการให้จัดเจ้าหน้าที่เบิกจ่ายอุปกรณ์ที่ใช้ในการออกกำลังกาย ให้มีผู้สอนที่มีความสามารถและความชำนาญหลายอย่างในกิจกรรมการออกกำลังกายและให้มีคณะกรรมการชุดหนึ่งประกอบด้วยประชากรในหมู่บ้าน เป็นผู้ดำเนินงานเกี่ยวกับการออกกำลังกาย 3) ด้านช่วงเวลาในการออกกำลังกาย ต้องการให้จัดบริการเกี่ยวกับการออกกำลังกายเฉพาะในวันหยุดราชการ สัปดาห์ละ 1-2 วัน วันละ 1-2 ชั่วโมง ระหว่างเวลา 16.00 – 18.00 น. 4) ด้านรูปแบบของการจัดกิจกรรมการออกกำลังกาย กิจกรรมที่จัดต้องการให้เป็นกิจกรรมที่ไม่ต้องใช้เวลามาก ไม่เสียค่าใช้จ่ายมากและเป็นกิจกรรมที่ประชาชนสามารถเข้าร่วมได้โดยไม่ต้องมีความสามารถมาก ให้มีการเล่นเกมสัปดาห์ละครั้งสำหรับประชาชนในหมู่บ้านใกล้เคียงกันในวันสำคัญต่าง ๆ 5) ด้านกิจกรรมการออกกำลังกายต้องการกิจกรรมกายบริหาร กีฬาพื้นเมือง ฟุตบอล ตะกร้อ และการเดินออกกำลังกาย 6) ด้านการทดสอบสมรรถภาพ ต้องการให้มีการทดสอบสมรรถภาพทางกายสำหรับประชาชนเป็นประจำทุกปี ให้มีสถานที่สำหรับฝึกกิจกรรมเสริมสร้างสมรรถภาพทางกาย และให้มีการติดต่อกับหน่วยงานทางด้านกีฬามาทดสอบสมรรถภาพทางกายให้ประชาชน 7) ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกาย ต้องการให้จัดฉายภาพยนตร์หรือเทปโทรทัศน์เกี่ยวกับกีฬา

เพื่อสุขภาพและอนามัยที่สมบูรณ์และให้มีประกาศชักชวนให้ประชาชนเห็นคุณค่าและเข้าร่วมการออกกำลังกายที่จัดขึ้น

พิศ เจริญพงศ์ (2533) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัญหาการจัดและบริหารงานโครงการแข่งขันกีฬานักเรียนนักศึกษาแห่งประเทศไทยของกรมพลศึกษา การศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อทราบถึงสภาพปัญหาการจัดและบริหารโครงการแข่งขันกีฬานักเรียนนักศึกษาแห่งประเทศไทยของกรมพลศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ในระดับเขตการศึกษา ด้านอุปกรณ์ สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านงบประมาณมีปัญหาในระดับปานกลาง ส่วนด้านวัตถุประสงค์ของการจัดการแข่งขัน ด้านบุคลากรในการดำเนินงานและบริหารงานสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านงบประมาณมีปัญหาในระดับปานกลาง ส่วนด้านวัตถุประสงค์ของการจัดการแข่งขัน ด้านบุคลากรในการดำเนินงานและบริหารงานโครงการ ด้านบุคลากรในการดำเนินงานและบริหารโครงการมีปัญหาในระดับน้อย

วิสาร ปัญญชุณห (2537) ได้ทำการศึกษาเรื่องการกีฬาระดับตำบลในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ตามแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2531 – 2539) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะกรรมการสภาตำบล คณะกรรมการศูนย์กีฬาตำบล ประชาชนผู้สนใจกีฬา รวม 808 คน ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพแวดล้อมและปัจจัยเบื้องต้นในการส่งเสริมกีฬาระดับตำบล พบว่าส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ผู้นำท้องถิ่นมีความกระตือรือร้นในการเล่นกีฬามาก การได้รับการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและเอกชนอยู่ในระดับปานกลาง การได้รับงบประมาณในการจัดกิจกรรมกีฬาในตำบลมีน้อย ประชาชนให้ความสนใจกีฬาประเภทต่าง ๆ เรียงตามลำดับ ดังนี้ ฟุตบอล วอลเลย์บอล ตะกร้อ บาสเก็ตบอล กรีฑา (ลู่วิ่งและลาน) มวย แบดมินตัน เทเบิลเทนนิส (ปิงปอง) และปัญหาในการเตรียมทีมกีฬาของตำบลที่ประสบปัญหามากที่สุด ได้แก่ การได้รับงบประมาณเพื่อการฝึกซ้อมไม่เพียงพอ 2) กระบวนการส่งเสริมกีฬาระดับตำบล พบว่าการจัดกิจกรรมกีฬาระดับตำบลในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีความสอดคล้องกับศาสนา และวัฒนธรรมของท้องถิ่น การจัดทำเอกสารเกี่ยวข้องกับการกีฬาของหน่วยงานที่รับผิดชอบและนำเข้าเผยแพร่ในตำบลมีน้อยและประชาชนยังไม่ทราบถึงหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนด้านการกีฬาสนามที่ใช้แข่งขันได้มีจำนวนน้อยและยังไม่ได้มาตรฐานที่จะใช้ในการแข่งขันและได้รับงบประมาณในการจัดการแข่งขันน้อย 3) ผลการส่งเสริมกีฬาระดับตำบล พบว่า การกระจายกีฬาออกสู่ส่วนท้องถิ่นตามนโยบายของรัฐบาล ยังประสบความสำเร็จอยู่ในระดับปานกลางและประชาชนมีความเห็นด้วยว่าการกีฬาสามารถแก้ไขปัญหายาเสพติด เช่น การทะเลาะวิวาท การติดสิ่งเสพติด ซึ่งมีส่วนช่วยพัฒนาชุมชนได้และมีจำนวนผู้เล่นกีฬาพื้นเมืองในระดับปานกลาง

วรชารณณ์ เหมือนทอง (2541) ได้ทำการศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการบริหารจัดการโครงการ ศูนย์ส่งเสริมกีฬาและสุขภาพมวลชน ของสำนักงานการกีฬาแห่งประเทศไทย

ส่วนภูมิภาค ภาคใต้ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่พนักงาน การกีฬาแห่งประเทศไทย ส่วนภูมิภาค ภาคใต้และประชาชนที่มาออกกำลังกายในพื้นที่ของ สำนักงานการกีฬาแห่งประเทศไทย ส่วนภูมิภาค ภาคใต้ จำนวน 400 คน ผลการศึกษา พบว่า สภาพและปัญหาการจัดบริการ โครงการศูนย์ส่งเสริมกีฬาและสุขภาพมวทชน ในด้านปัจจัยนำเข้า มีความเห็นว่า เจ้าหน้าที่ดำเนินการเพียงพอและมีความเข้าใจในหลักการจัดบริการ และปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เห็นว่าอยู่ในระดับน้อย เจ้าหน้าที่ดำเนินการมีความเหมาะสมบ้างในการจัดบริการ และปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง ผู้ฝึกสอนกีฬามีความเหมาะสมในการ จัดบริการ และปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เห็นว่าอยู่ในระดับน้อย ผู้ฝึกสอนมีความเหมาะสมในการ จัดบริการ และปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง ผู้รับบริการมีความพร้อมใน การเข้าร่วมและปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เห็นว่าอยู่ในระดับน้อย ผู้รับบริการมีความเหมาะสม สนใจในการเข้าร่วมและปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง งบประมาณมีความ เพียงพอบ้างในการจัดบริการ และปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เห็นว่าอยู่ในระดับน้อย การจัดการมี ความเหมาะสมในการจัดบริการ และปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เห็นว่าอยู่ในระดับน้อย การจัดการมี ความเหมาะสมบ้างในการจัดบริการ และปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง สื่อ มีความพร้อมในการจัดบริการ และปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เห็นว่าอยู่ในระดับน้อย อุปกรณ์ได้ มาตรฐานเพียงพอในการจัดบริการ และปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เห็นว่าอยู่ในระดับน้อย อาคาร สถานที่มีความเหมาะสมและได้มาตรฐานเพียงพอในการจัดบริการ และปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ เห็นว่าอยู่ในระดับน้อย อาคารสถานที่มีความเหมาะสมและได้มาตรฐานในการจัดบริการ และ ปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง ประสานงานมีความเหมาะสม ในการจัดบริการ และปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เห็นว่าอยู่ในระดับน้อย

อารี ศรีสม (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัญหาการบริหารกิจกรรมชมรมตามความ คิดเห็นของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนพณิชยการเพชรบุรี โดยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูล จากนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ชั้นปีที่ 1, 2 และ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 450 คน ผลการศึกษาพบว่า 1) นักเรียนเห็นว่าการบริหาร กิจกรรมชมรมมีปัญหาโดยรวมและรายด้าน อยู่ระดับปานกลาง 2) นักเรียนที่มีเพศ ชั้นปีที่กำลัง ศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและชมรมที่สังกัดต่างกัน เห็นว่าการบริหารกิจกรรมชมรมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 3) นักศึกษาที่มีสถานภาพการเป็นสมาชิกชมรมที่สังกัดต่างกัน เห็น ว่าการบริหารกิจกรรมชมรมมีปัญหาโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนที่มีสถานภาพเห็นว่าการบริหารกิจกรรมชมรมด้านบุคคลที่เกี่ยวข้อง และสิ่งอำนวยความสะดวก มีปัญหามากกว่านักเรียนที่เป็นสมาชิกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

0.1 ส่วนด้านอื่น ๆ เห็นว่ามีปัญหาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 4) นักเรียนมีเหตุผลในการสมัครชมรมต่างกัน เห็นว่าการบริหารกิจกรรมชมรมมีปัญหาโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนเห็นว่าการบริหารกิจกรรมชมรมด้านการเงิน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ นักเรียนเห็นว่าการบริหารกิจกรรมชมรมมีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

### งานวิจัยในต่างประเทศ

นิโคไล (Nicolai, 1973, p. 3214 - A) ได้ทำการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการบริหารงานของศึกษานิเทศก์อำเภอ ในทัศนะของครูใหญ่โรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ครูใหญ่ส่วนมากเชื่อเรื่องพฤติกรรมทางการบริหารอย่างมีนัยสำคัญว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอสามารถประสานงานกับคณะกรรมการการศึกษา ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ศึกษานิเทศก์อำเภอมีความสามารถในการตัดสินใจและสามารถเป็นผู้นำ สามารถช่วยเหลือโรงเรียนและสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยนำเอาเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้ในการเรียนการสอนได้ดี การที่ศึกษานิเทศก์อำเภอไปเยี่ยมโรงเรียนและบุคลากรในโรงเรียนบ่อย ๆ เป็นการช่วยให้การเรียนการสอนดีขึ้นและเป็นการทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างผู้บริหารกับครูดีขึ้น

กลอรี่ (Gary, 1977, p. 318 - A อ้างถึงใน ภาวดี รามสิทธิ์, 2538, หน้า 17) ได้ทำการศึกษาเรื่องการสำรวจเบื้องหลังทางสังคมของนักเรียน ซึ่งเป็นตัวแทนของประเทศสหรัฐอเมริกา ในการแข่งขันโอลิมปิกฤดูหนาว ครั้งที่ 12 ปี ค.ศ. 1946 ผลการศึกษาพบว่า นักกีฬาสีส่วนมากมาจากครอบครัวชนชั้นล่างและชั้นสูงซึ่งได้รับการสนับสนุนด้านกำลังทรัพย์และกำลังใจจากผู้ปกครอง นับว่าเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาความสามารถของนักกีฬาเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ ผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นถึงสถานภาพทางสังคมของนักกีฬาว่า นักกีฬาที่มีความก้าวหน้าและประสบความสำเร็จในด้านการกีฬา จะต้องมีฐานะทางการเงินและทางสังคมเป็นส่วนประกอบ นอกเหนือจากส่วนประกอบอื่น ๆ เช่น คุณภาพของผู้ฝึกสอน ประสบการณ์ในการแข่งขัน ระดับสมองในเชิงกีฬา เป็นต้น นอกเหนือจากนี้การสนับสนุนของญาติและเพื่อนฝูง เป็นเครื่องช่วยเผยแพร่ชื่อเสียงของนักกีฬา ทำให้โอกาสในการที่จะประสบความสำเร็จของนักกีฬามีมากขึ้น

สปริตเซอร์ และสไนเดอร์ (Spriter & Snyder, 1978) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความเชื่อพื้นฐานเกี่ยวกับคุณค่าทางการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ผู้ใหญ่ทั้งหญิงและชายในหมู่ประชากรทั่วไปแล้ว มีความเชื่อพื้นฐานเกี่ยวกับคุณค่าทางการกีฬาที่คล้ายคลึงกัน ร้อยละ 75 ของทั้งสองเพศเห็นพ้องต้องกันว่า การกีฬามีส่วนทำให้บุคคลมีความเป็นคนสมบูรณ์จริง ๆ ร้อยละ 20 ของผู้ชายและร้อยละ 16 ของผู้หญิงเท่านั้นที่เห็นด้วย กีฬาไม่มีความสำคัญเป็นพิเศษต่อความเป็นอยู่ที่ดีของสังคม ความแตกต่างระหว่างเพศ ผันแปร ไปกับความโน้มเอียงของผู้หญิงซึ่งให้ความสำคัญต่อ

การทำหน้าที่ควบคุมทางสังคมของภารกิจพา (นั่นคือการสอนวินัยและการยอมรับอำนาจตามกฎหมาย) ในขณะที่ผู้ขายให้ความสำคัญต่อคุณค่าของภารกิจพาว่าเปรียบเสมือนเครื่องมือสำหรับการผ่อนคลายและหนีจากความตึงเครียดประจำวัน ในขณะที่ความเท่าเทียมกันทางการกีฬาเพิ่มขึ้นเป็นจุดสนใจที่สำคัญในการที่จะสังเกตว่าทิศทางความชอบของผู้ขายและผู้หญิงมีความคล้ายคลึงกันมากขึ้นและนอกจากนั้นแล้วโปรแกรมกีฬาสำหรับผู้หญิงจะกลายเป็นเหยื่อในลักษณะที่ผิด ๆ เช่นเดียวกับโปรแกรมกีฬาของผู้ชาย เช่น เล่นกีฬาเพื่อรางวัลและการแข่งขันที่รุนแรงและทารุณโหดร้าย

ยามากูชิ และ โอคาตะ (Yamaguchi & Okada, 1988, p. 128) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การร่วมเป็นสมาชิกกับศูนย์สุขภาพตามการรับรู้ของผู้ใช้บริการ ผลการศึกษาพบว่าแม้ว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกีฬาและการออกกำลังกายจะเพิ่มมากขึ้น แต่ความตั้งใจที่จะเข้าร่วมกับโปรแกรมกีฬายังมีน้อย วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าเพื่อตรวจสอบปัจจัยในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของศูนย์สุขภาพตามการรับรู้ของผู้ใช้บริการ ปัจจัยต่าง ๆ มีดังนี้ 1) ความพึงพอใจในอุปกรณ์สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก 2) ความพึงพอใจที่มีต่อหน้าที่ 3) ความพึงพอใจในกิจกรรมการออกกำลังกาย ข้อมูลนี้ได้จากสมาชิก 186 คน ของศูนย์สุขภาพเอกชน (5 สาขา) ในโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ทดสอบสมมติฐานเพื่ออธิบายปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของศูนย์สุขภาพ คือความพึงพอใจในการออกกำลังกาย ประมาณ 23 เปอร์เซ็นต์ การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของศูนย์สุขภาพได้พิจารณาจากการจัดการที่ดี

โทมัส (Thomas, 1996 อ้างถึงใน วชิราภรณ์ เหมือนทอง, 2541, หน้า 58) ได้ทำการศึกษาเรื่อง กีฬาในการสะท้อนของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ความสำคัญของภารกิจพาและสุขภาพในส่วนของการพัฒนาบุคคลโดยรวม : บริษัทที่มีสุขภาพดีโดยรวมจะมีพนักงานที่มีสุขภาพและมีโครงสร้างที่ถูกสุขลักษณะสองสิ่งนี้มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและมีอิทธิพลต่อกัน จุดประสงค์หลักของงานนี้ก็เพื่อชี้แจงถึงความสำคัญของสุขภาพอนามัย (โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับกีฬา) ต่อโครงการต่าง ๆ แผนการที่ร่วมมือกันฝึกสมรรถภาพไม่ควรจะพิจารณาว่าเงินรางวัลหรือโบนัสพิเศษแต่ควรคำนึงถึงว่าเป็นเครื่องมือเสริมในการพัฒนาบุคคล การจัดการทรัพยากรบุคคลและการตลาดเกี่ยวกับบุคคล งานนี้แบ่งเป็น 3 ภาค

ภาคที่ 1 เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางคุณค่าของสังคมโดยทั่วไป ซึ่งจะสัมพันธ์กับกิจกรรมต่าง ๆ ของบุคคลโดยเฉพาะ นอกจากนี้จะเป็นการใช้ประโยชน์ทางพื้นฐานการเปลี่ยนแปลงในเรื่องอื่น ๆ อาทิเช่น กีฬา สุขภาพและการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

ภาคที่ 2 อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงทางคุณค่าของระบบย่อยทางสังคม ด้านกีฬา เพราะฉะนั้นการตรวจสอบคุณค่าทางวัตถุนิยมของกีฬาในรายละเอียด (กีฬารูปแบบใหม่)

ภาคที่ 3 พูดถึงข้อได้เปรียบของการรวบรวมแบบการฝึกสมรรถภาพ สำหรับพนักงานในบริษัท ซึ่งได้แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงขององค์กรที่รวมเข้ามา (เช่น เวลาทำงานที่ยืดหยุ่นหรือระบบชดเชยแบบหลายอย่าง) ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อความสำเร็จราวกับว่ามีการเตรียมการที่ดี ข้อเสนอสำหรับการฝึกสุขภาพ รวมถึงการออกกำลังกายในการปฏิบัติจะสำเร็จด้วยทั้ง 3 ภาคนี้

แคพแลน (Kaplan, 1975, p. 90 อ้างถึงใน สำนักส่งเสริมและพัฒนานันทนาการ, 2548, หน้า 59) ได้ศึกษาการใช้เวลาว่างของชนชาติต่าง ๆ พบว่าเพศมีส่วนกำหนดการทำกิจกรรมในยามว่าง เช่น เด็กชายชอบเล่นฟุตบอล แต่เด็กหญิงชอบเล่นเน็ตบอล แม้ว่าในปัจจุบันจะมีกระแสเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีก่อให้เกิดความทัดเทียมกับบุรุษยิ่งขึ้นทั้งด้านการทำงานและการทำกิจกรรมต่าง ๆ ก็ตาม แต่ก็ยังมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง แม้ในกรณีการใช้เวลาว่าง

คัลป์ (Culp, 1998 อ้างถึงใน ชินวัธนันท์ คำหวาน, 2545, หน้า 37) ได้ทำการวิจัยเรื่องสาววัยรุ่นกับนันทนาการกลางแจ้ง กรณีศึกษาเรื่องผลกระทบของโปรแกรมนันทนาการต่อความรู้สึก พบว่า ในกลุ่มเด็กวัยรุ่นหญิงนั้น หลังการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการกลางแจ้ง พบว่าการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการกลางแจ้งจะส่งผลต่อความรู้สึกในความเป็นครอบครัวและความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน แต่จะไม่ส่งเสริมด้านความเป็นผู้นำมากเท่ากับกลุ่มของคนที่อยู่ในวัยกลางคน

ทิลล์แมน (Tillman, 1984 อ้างถึงใน สำนักส่งเสริมและพัฒนานันทนาการ, 2548, หน้า 59) ได้ทำการวิจัยเรื่องความต้องการกิจกรรมนันทนาการในช่วงเวลาว่างของคนและชุมชน สรุปความต้องการได้ 10 ประการ คือ 1) ต้องการสร้างประสบการณ์ใหม่ 2) ต้องการเป็นที่ยอมรับหรือยกย่องจากผู้อื่น 3) ต้องการพักผ่อนหย่อนใจเพื่อหนีความเครียด 4) ต้องการความมั่นคงปลอดภัย 5) ต้องการเป็นเจ้าของ เป็นผู้นำกลุ่ม หรือควบคุมสถานการณ์ 6) ต้องการการตอบสนองและมีปฏิริยาทางสังคม 7) ต้องการกิจกรรมทางจิตใจ เพื่อก่อให้เกิดอารมณ์สุขสงบ 8) ต้องการความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาความคิด 9) ต้องการบริการผู้อื่นและอยากจะเป็นที่ที่ต้องการ 10) ต้องการกิจกรรมการเคลื่อนไหวและการทดสอบสมรรถภาพ

สรุปได้ว่า ในการดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนากีฬาและนันทนาการ ต้องอาศัยองค์ประกอบต่าง ๆ มาเป็นปัจจัยในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งอาจได้แก่ คน เงิน อุปกรณ์ และการจัดการ องค์ประกอบเหล่านี้จะต้องสอดคล้องกัน จึงจะทำให้ผลการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตรงกับวัตถุประสงค์ของโครงการ จึงควรส่งเสริมและพัฒนานันทนาการอย่างจริงจัง ทั้งด้านสถานที่ อุปกรณ์ที่จะฝึกซ้อม การดูแลกิจกรรมทางพลศึกษา

อย่างต่อเนื่อง หน่วยงานต่าง ๆ มีปัญหาเรื่องงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรไม่เพียงพอ จึงไม่สามารถจัดซื้อวัสดุกีฬาเพื่อการฝึกซ้อมและการแข่งขัน ไม่สามารถบำรุงรักษาสถานที่วัสดุอุปกรณ์ หรือจัดจ้างบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาดำเนินการฝึกสอนและฝึกซ้อมกีฬา จึงทำให้การบริหารจัดการเกิดปัญหา ส่งผลให้การพัฒนากีฬาและนันทนาการไม่บรรลุผลตามเป้าหมาย

มหาวิทยาลัยบูรพา  
Burapha University